

Mededelingenblad van het

V.V.A.

(Voorheen A.V.O.H.V.)

Inhoud

Duitstalig België en het Federalisme
H. Aelvoet - H. Schillings

De Rijksuniversiteit van Antwerpen
J. Heinz

K. Heynderickx en zijn « Studentenliederboek »
M. De Goeyse

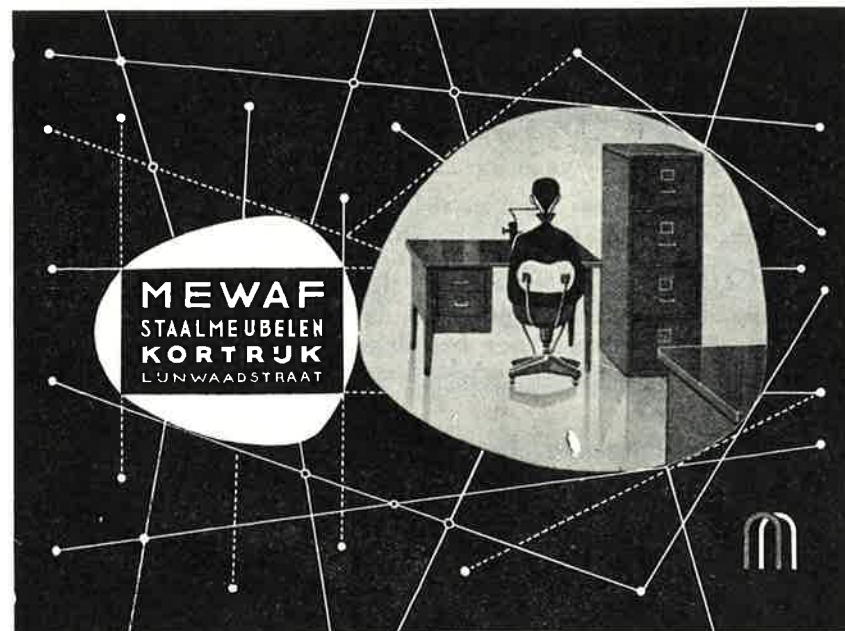
Na de tweede Mars op Brussel
S.O.S. *S. Szondi*

De Vlaamse Aktiekomitees

7^e Jaargang

Oktober-November 1962 Nrs 3-4

Dit nummer bevat drie bijlagen.

BELEGGINGEN

tegen de voordeligste voorwaarden
op NAAM of aan TOONDER

**HYPOTHEKEN
VERZEKERINGEN**

bij de N.V.

Centrale Hypotheek- & Verzekeringskas

onderneming beheerst door K.B. 42 van 15 december 1934

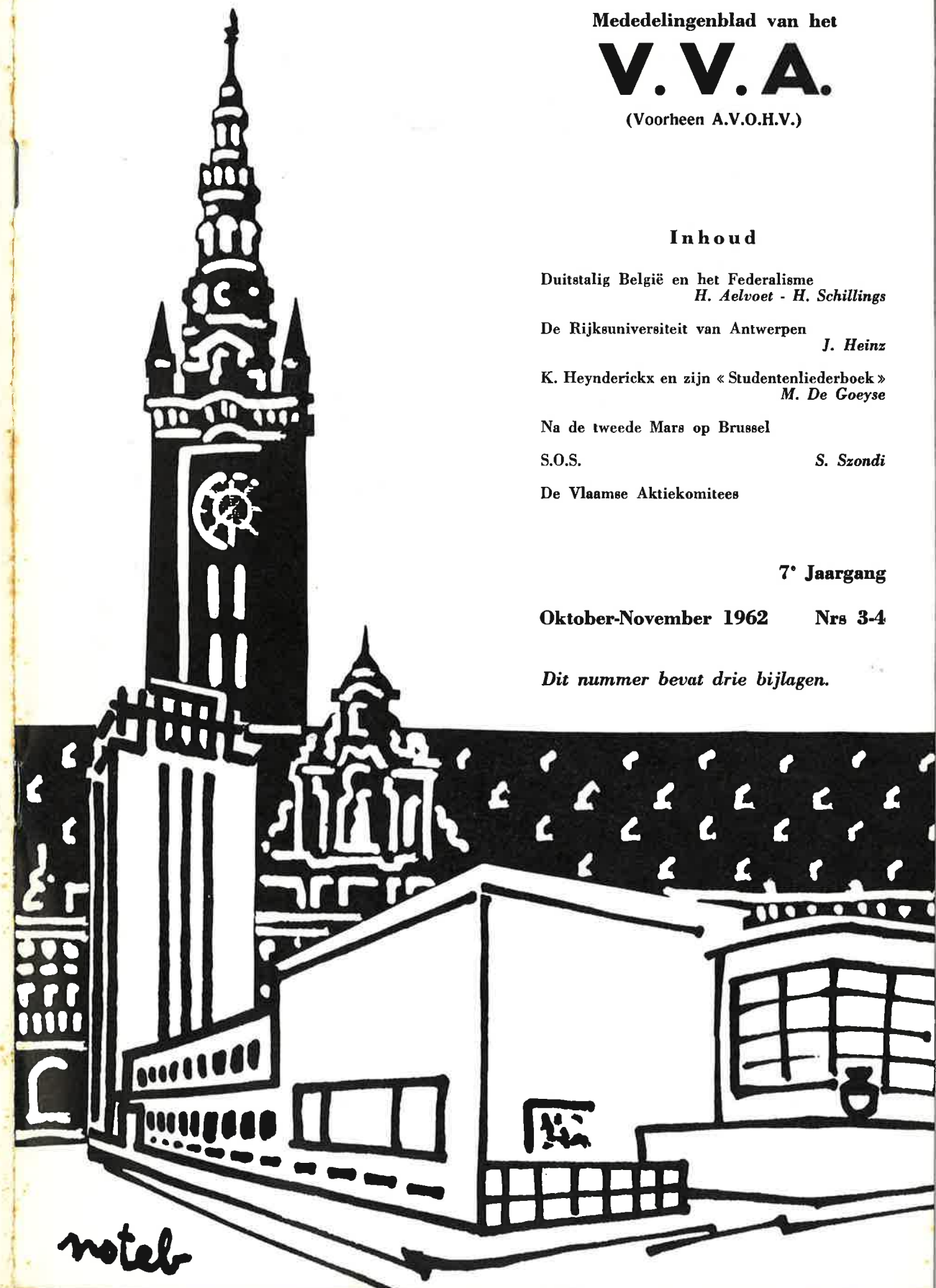
GULDENVLIESLAAN, 83, BRUSSEL

Voorzitter-afgev. Beheerder

E. F. BRIEVEN

o/voorzitter

Adiel DEBEUCKELAERE

ZUIGELINGEN-EN DIETVOEDING
VAN EIGEN BODEM
HOOGSTE KWALITEIT

gracilac

volle gezuurde melk
voor zuigelingen

premalac

half-afgeroomde
gezuurde melk
voor zuigelingen

Diëdex

voedingsulker

annalac

zoutloze half-vette melk

desal

zoutloze melk voor
toekomstige moeders

plenolac

volle melk

DIADAL N.V. NOSTA
OPWIJK

MEEST MODERNE EN WETENSCHAPPELIJKE DIETVOEDING

J. Plet

MEDEDELINGENBLAD

VAN HET

VERBOND DER VLAAMSE ACADEMICI

REDAKTIESEKRETARIS : M. Reynders, Vlamingenstraat, 130, Leuven (Tel. 016.238.97)

BEHEER : Sekr. v/h V.V.A., E. Jacquainlaan, 126, Brussel (Tel. 02-18.68.20 ; P.R. 42.92.38)

Bijdrage tot de kennis
van taalgrens en taalverhoudingen in Oost-België

Duitstalig België en het federalisme

Inleiding door H. Aelvoet

I. Twee- of drietalig België ?

Naar aanleiding van de taalontwerpen die thans in behandeling zijn en gedeeltelijk reeds goedgekeurd, wordt er nu meer dan ooit gesproken en geschreven over de taalgemeenschappen in België. Opvallend hierbij is dat er meestal spraak is van *twee* taalgemeenschappen, van onze *beide* taalgroepen, van de *Vlaamse en Waalse* volksdelen, van de rechten der *twee* kultuurgemeenschappen op bescherming van hun moedertaal en van hun eisen voor taalhomogeniteit in *beide* landsdelen.

Bij het lezen van deze zinnen vraagt men zich onwillekeurig af tot welke taalgemeenschap de Duitse volksgroep van Oost-België dan gerekend wordt. Moet men hieruit afleiden dat zij die steeds van *twee* taalgemeenschappen spreken, het Duitstalige randgebied van Oost-België als een deel van Wallonië beschouwen, zoals die sportredakteur van « De Gazet van Antwerpen » (sans rancune !) die in (of rond) 1958 in een verslag over een voetbalmatch tussen Eupen en Heist-op-den-Berg het elftal van Eupen « hardspelende Walen » noemde. Maar wie zal het die sportliefhebber kwalijk nemen, wanneer men dagelijks vaststelt dat de meeste openbare diensten en tal van gezagsorganen handelen alsof het gebied in kwestie een integrerend deel van Wallonië was ? Zo b.v. het bestuur der posterijen, dat brieven bestemd voor KELMIS (La Calamine) en AREL (Arlon) waarop in het adres de juiste benaming dezer gemeenten geschreven wordt, terug naar de afzender stuurt met een opplakbriefje : « inconnu ».

Hierbij mag men niet uit het oog verliezen dat het bestuurlijk arrondissement Aarlen — op twee gemeenten na — in 1830 volledig Duitstalig was ⁽¹⁾. Het rechterlijk kanton Aarlen (11 gemeenten) was volledig Duitstalig. De stad Aarlen (= AREL) was bij de eerste (en goede) talentelling in 1846, volgens onze huidige maatstaven, een eentalig Duitse stad en telde toen 16 % Franstaligen. (Vergelijk met Brussel in 1846 : 38 % Franstaligen).

Ook bij de reeds veel minder wetenschappelijk bruikbare talentelling van 1930 waren er op de 21 gemeenten van 1846 nog 16 gemeenten Duitstalig. Buiten het arrondissementscentrum AARLEN-HEINSCH en drie gemeenten vlak bij de Franse grens in de buurt van het Franse industrieel centrum Longwy, telde geen enkele gemeente in 1930 meer dan 15 % Franstaligen ⁽²⁾.

In 1947 waren alle gemeenten, zonder overgangperiode plots *allemaal* Franstalig geworden ⁽³⁾. De waarde van Belgische taalstatistieken geeft veel te bedenken, wanneer men ziet dat in het arrondissement Aarlen de overgang van het ene taalregime naar het andere op een wijze gebeurde die alle redelijke verklaring uitsluit.

Zo telde men in ELCHEROT 1 % Franstaligen in 1846, 3 % in 1930 en 91 % in 1947 ; daarbij schoot de gemeente er nog haar naam bij in : het is nu NOBRESSART geworden. TONTELINGEN deed het nog beter en bracht het van 0 % Franstaligen in 1846 langs 3 % in 1930 tot 93 % in 1947.

Het belangrijkste Duitstalig gebied van België ligt thans evenwel in de provincie Luik, waar de kantons Eupen, Sankt-Vith en enkele der gemeenten van het kanton Malmedy zuiver Duitstalig zijn.

Volgens de officiële Belgische statistieken spraken « uitsluitend of meestal » Duits :

	in 1910	in 1920	in 1930	in 1947
aantal	77.395	88.652	100.163	78.566
%	1,04	1,19	1,24	0,92

Zoals elders werden ook hier de cijfers van 1947 klaarblijkelijk beïnvloed door de tijdsomstandigheden.

De oppervlakte van het Duitstalig gebied is in verhouding veel belangrijker dan het aantal inwoners. Volgens een uitgave van de Dienst voor Statistiek was in 1930 de oppervlakte der taalgewesten :

Frans : 51,71 %
Nederlands : 44,33 %
Duits : 3,96 %.

In ronde cijfers krijgt men dus een bevolking van 1 % op een oppervlakte van 4 %. De bevolkingsdichtheid der verschillende taalgewesten bedroeg :

voor het Franse : 233 inw. per km²
voor het Nederlandse : 321 inw. per km²
voor het Duitse : 63 inw. per km².

Het is in dit verband ook interessant een vergelijking te maken tussen het viertalige Benelux-gebied (twee landstalen) en het viertalige Zwitserland (vier landstalen).

(1) Holdingen (= Halanzy), tweetalig D.-F.

(2) Behalve Bonnert : 15,29 %.

(3) Op één na : Heverdingen (Habergy) was tweetalig (D.-F.) gebleven.

Benelux (approximatieve cijfers)

Nederlands + Fries : 77 %
Frans : 21 %
Duits : 2 %.

Zwitserland	1941	1950
Duits	73,9 %	72,2 %
Frans	20,9 %	20,2 %
Italiaans	3,9 %	5,9 %
Raetoromaans	1,1 %	1,-- %

In 1950 bedroeg het aantal Raetoromaanssprekenden in Zwitserland 48.350.

Het is opvallend dat er in de meeste geschriften en gesprekken over het meer-talige Zwitserland normaal gesproken wordt over de 4 talen ; daarentegen bestaat er bij velen in België blijkbaar een zekere schroom om over de derde landstalen te spreken (zoals ook wel in Nederland tegenover het Fries).

Nochtans is het gewoonweg een feit dat men niet kan over het hoofd zien : er worden in België drie talen gesproken en het is bijgevolg juister en ook rechtvaardiger in verband met taal- en taalgrensproblemen te spreken van de drie landsdelen dan van de twee landsdelen. Sommigen vrezen dat dit tot mis-verstanden zou kunnen leiden — dat is natuurlijk altijd mogelijk. Zo schreef het bekende « National Geographic Magazine » (U.S.A.) in 1961 : « Belgians speak three languages : French, Flemish and Walloon... » ⁽⁴⁾

Het is ook een onbetwistbaar feit : de taalgrens in België houdt niet op aan de Maas, noch bij de zgn. Voergemeenten ; waar ze tot hier een west-oostelijke richting volgde, ongeveer door het midden van België, buigt ze bij Aubel om, loopt van hier verder in noord-zuidelijke richting en raakt nog vijf arrondissementen : Verviers, Bastenaken, Neuchâteau, Virton en Aarlen.

Dit minder gekende deel van de taalgrens vindt men trouwens op de kaarten van alle deskundigen die het taalgrensprobleem in België als dusdanig bestudeerden, bv. bij Kurth, Legros, Remouchamps ; ook in de wetenschappelijke werken die de taalverhoudingen in België behandelen en hierbij een kaart geven bv. bij

Clough : A history of the Flemish Movement in Belgium, New York, 1930.

Dauzat : L'Europe Linguistique, Paris, 1953.

De Vries Reilingh en Vanhaegendoren : België, lotgenoot in de Lage Landen, Meppel, 1953.

Daarentegen geeft de kaart van het Harmel-Centrum de indruk dat geheel Duits Oost-België een deel van Wallonië is ; immers op de kaart van het Centrum eindigt de taalgrenslijn bij Remersdaal en Teuven.

Ook in verband met het hier behandelde probleem spreken de politieke partijen een andere taal in verkiezingstijd dan in het parlement.

Zo verscheen b.v. in het arrondissement Verviers bij de parlementsverkiezingen van 1958, een kiesblad van de liberale partij, o.a. verspreid te KERMIS

(4) National Geographic Magazine. The journal of the National Geographic Society in Washington. Vol. 120, nr. 3, sept. 1961, p. 335.

(officieel : La Calamine). Het nummer van 2 mei 1958 was haast volledig in het Duits opgesteld : de « Walen » moesten het stellen met een tweetalig editoriaal (Duits vooraan) en een zeer kort artikel in 't Frans. In de tweetalige titel van het blad komt het Duits vooraan : « Gesetz und Freiheit. Periodisches Blatt der Liberalen Aktion fuer das Arrondissement Verviers ». In april 1958 werd ook hier door de « Fédération Libérale des Bezirkes Verviers » een een-talig Duitse brochure verspreid : « Landwirtschaftliche Fragen » met o.a. een uitvoerige « Darstellung des Ministers Lefebvre ».

Eenmaal in het parlement wordt dat allemaal vergeten. Vóór enkele jaren stelde een parlementslid van de streek een parlementaire vraag aan de minister van Binnenlandse Zaken, waarin hij er zijn beklag over maakte dat de straatnamen in hetzelfde KELMIS (La Calamine) ook in het Duits opgesteld waren. In zijn antwoord verklaarde de minister dat La Calamine « inderdaad tot de een-talige Franse streek behoort » (sic.). Nu moet men weten dat Kelmis een gemeente is die in 1920 officieel 1 % Franssprekenden telde en 6 % in 1930.

II. De huidige taalontwerpen en de derde landstaal.

Van de huidige taalontwerpen der regering bevat het tweede en vooral het derde enkele gunstige bepalingen voor de derde taalgemeenschap van België. Het eerste en enig tot nu toe goedgekeurde dat tot grondslag moet dienen voor de twee andere bevat hierover niets. Een der belangrijkste leemten in het eerste taalontwerp van minister Gilson is het feit dat er geen rekening gehouden wordt met het bestaan van een Nederlands-Duitse taalgrens tussen enkele gemeenten van de provincie Luik en van een Frans-Duitse taalgrens in de provinciën Luik en Luxemburg die in vogelvlucht ongeveer 130 km. lang is. (Vergelijk met de Frans-Nederlandse taalgrens die ongeveer 210 km. lang is).

Wel worden in het tweede taalontwerp zekere beschikkingen voorzien ten voordele van de derde Belgische taalgroep ; een aantal gemeenten, waar de omgangstaal Duits is, worden evenwel door het regeringsontwerp als Waals gebied beschouwd. Daarenboven voorzien de bepalingen van het tweede taalontwerp voor de rest van het zuiver Duitse taalgebied in België een Duits-Franse tweetaligheid en zijn ze zodoende volledig in tegenspraak met het grondbeginsel van het eerste taalontwerp : de homogeniteit der taalgebieden. Het is duidelijk dat door deze uitzonderingsbepaling tegenover de derde landstaal de poort voor de verdere romanisering wagenwijd opengezet wordt.

De « Bund der Deutschbelgier » te Eupen heeft o.m. in twee open brieven stelling genomen tegenover de taalontwerpen van de regering. In een brief van 20 oktober 1961 aan de heer Gilson, minister van Binnenlandse Zaken, komt de vereniging op voor gelijke grondwettelijke rechten voor de drie Belgische taalgemeenschappen en verzoekt zij de minister in de besluiten betreffende de taalgrenzen ook de afbakening van de Duitssprekende zone op te nemen.

In een tweede open brief van 14 november 1961 gericht tot de parlementsleden die gekozen werden door de Duitstalige bevolking van het land, vraagt de « Bund » dat zij in de wetgevende kamers, bij de a.s. bespreking van de taalontwerpen, zouden opkomen voor een wettelijke afbakening van de Duitstalige kultuurgemeenschap in België.

Hierover schreef o.a. De Standaard : « Dit verzoek lijkt ons billijk en recht » vaardig. Wanneer men tussen de Nederlandse en de Franse gemeenschap een » wettelijke scheidingslijn erkent, heeft het geen zin deze erkenning te onthouden aan de Duitstalige Belgen. Het is normaal dat men deze gewesten als een » autonome kulturele entiteit erkent en een einde maakt aan de Waalse voorgid » die op hen weegt ».

Ook verschillende verenigingen aangesloten bij het Vlaams Aktiekomitee Brussel en Taalgrens gaan akkoord met de stelling van de afbakening der taalgrens in Oost-België en de oprichting van een homogeen Duits taalgebied. Dat is trouwens een logisch gevolg voortvloeiend uit de grondstelling van het V.A.K.B.T. dat opkomt voor de homogeniteit der taalgebieden en ook uit het feit dat men niet aan anderen kan weigeren wat men voor zichzelf opeist.

Inmiddels werd het eerste taalontwerp door het parlement goedgekeurd zonder dat met dit beginsel rekening gehouden werd.

III. Het oordeel van federalisten in binnen- en buitenland.

Vlaamse en Waalse voorstanders van een federaal België zien dikwijls het bestaan van een derde taalgroep over het hoofd.

Zo richtte het Overlegcentrum der Vlaamse en Waalse Federalisten onder de auspiciën van het « Congrès National Wallon » op 15 oktober 1961 in het Kongrespaleis te Luik een Vlaams-Waalse studiedag in.

Er werd wel een referaat gehouden over « verdraagzaamheid en bescherming der levensbeschouwelijke minderheden » maar niet over de derde Belgische taalgroep — een etnische minderheid. In verband met het referaat over de herziening der Belgische grondwet en het wetsvoorstel S. Paque en Cs. bracht de heer Beeckman dan de kwestie van Duits Oost-België ter sprake en zegde :

« Naast deze brede akkoordverklaring over het beginsel van het federalisme » moet ik er toch op wijzen dat er een brok werkelijkheid is waar onze Waalse » vrienden geen melding van maken...

» Terwille van de objectiviteit en ook *krachtens de beginselen die we zelf » aanvaarden*, mag niet over het hoofd gezien worden dat er in het Oosten van » het land een niet geringe minderheid bestaat van inwoners die tot de Duitse » kultuurkring behoren en Duits spreken.

» Naar onze mening zouden we ons aan dezelfde zonde plichtig maken als de » grondwetgevers van 1830 moesten we hun bestaan eenvoudig negeren, zoals » toen gebeurd is met het bestaan van de Vlamingen ».

Een internationale groepering van federalisten, die op Europees vlak werkt schijnt meer oog te hebben voor de Belgische werkelijkheid.

Van 4 tot 6 juni 1960 werd te ZUOZ (Zwitserland) het 10° kongres van de Federalistische Unie der Europese Volksgroepen (F.U.E.V.) ⁽⁵⁾ gehouden, waar o.a. aan deelnamen de « Bund der Deutschbelgier » (voorheen : « Vereinigung zu Schutz und Pflege der Muttersprache ») en de Vlaamse Volksbeweging (V. V. B.). Door de twee deelnemende groepen uit België werd, samen met de afgevaardigden van de andere Europese Volksgroepen, de volgende resolutie eenparig aangenomen :

« De F.U.E.V. », op haar tiende kongres van 4 tot 6 juni 1960 in ZUOZ (Zwitserland stelt vast :

- dat de Duitse volksgroep in België op kultureel gebied niet alleen benadeligd wordt, maar dat bovendien sedert lang pogingen aangewend worden die er op gericht zijn de 100.000 Duitssprekende Belgen te denationaliseren ;
- betreurt dat de voetstappen, die door de bij de F.U.E.V. aangesloten « Vereinigung zu Schutz und Pflege der Muttersprache », ter bevoegde plaatse ondernomen werden, tot nu toe zonder gevolg gebleven zijn ;

(5) Het sekretariaat van het F.U.E.V. is gevestigd te Rolighed, Rungsted Kyst, Denemarken. Voorzitter van de vereniging is Folketing - afgevaardigde Hans Schmidt - Oxbyll. Algemeen sekretaris is de heer Povl Skadegard. Een uitvoerig verslag over het 12° Kongres der F.U.E.V. te Flensburg, verscheen in het tijdschrift *Europa Ethnica*, 19° jaargang, Vol. 2-3, 1962, p. 140-144.

— vraagt daarom dat haar algemeen sekretaris aan de Belgische regering de principiële gelijkberechtiging van de Duitse volksgroep met de beide andere volksgroepen van België zou aanraden ;

— en beschouwt de volgende verwezenlijkingen als onontbeerlijk :

1. de werkelijke toepassing van de wet van 1932 over de taalregeling in het onderwijs ;
2. de spoedige heropening van de Duitse afdeling bij enige normaalscholen of de oprichting van een eigen normaalschool met Duitse voertaal ;
3. een schooltoezicht dat zowel in taalopzicht als naar de geest volledige waarborgen biedt alsook een volwaardig programma voor lager en middelbaar onderwijs ;
4. in het kerngebied Eupen-Sankt-Vith hetzelfde bestuurlijk taalregime als in Vlaanderen en Wallonië en de daadwerkelijke bescherming van de Duitse taal in de Duitstalige delen van oud België ».

Op het elfde kongres van de F.U.E.V. dat van 25 tot 28 mei 1961 in het concertgebouw te Brugge doorging, werd dit standpunt bevestigd, zoals blijkt uit een federalistische motie van de Vlaamse Volksbeweging, verschenen in de « Standaard » van 22-6-1961.

IV. *Het symposion over Federalisme van het V. V. A.*

In dezelfde gedachtengang en in het raam van het door het Verbond der Vlaamse Academics (V.V.A.) ingerichte symposion over het federalisme werd daarom, naast de spreekbeurt van de heer Bologne die het Waalse standpunt inzake federalisme zou uiteenzetten, ook aan een vertegenwoordiger van de « Vereinigung zu Schutz und Pflege der Muttersprache » (= Bund der Deutschbelgier) gevraagd het standpunt van de Duitstalige minderheid uiteen te zetten.

Gevolg gevend aan een uitnodiging van de Gouw Brabant, sprak op 3 mei 1961 de heer H. Schillings te Brussel over « Deutschbelgien in einem föderativen Staat ». Hij was vergezeld van de voorzitter der vereniging, Dr. Leo Schiffers, niet onbekend aan sommigen onzer oud-leden ex-Lovanienses.

Het was vanzelfsprekend dat zowel de heer Schillings als de heer Bologne hun lezing zouden houden in hun respektievelijke moedertaal en dat nadien de tekst ook in de oorspronkelijke taal in het Mededelingenblad zou worden opgenomen.

De uiteenzetting van de heer Schillings, sekretaris van de vereniging, werd gehouden in een klare taal en op zakelijke toon ; hierna publiceren wij de kern van zijn betoog, waarin men de bekommernis van de spreker aanvoelt voor het behoud van de moedertaal, die in een ongunstig klimaat strijdt voor gelijkberechtiging en voortbestaan.

Samenvattend kan men zeggen dat de spreker een eigen Duitstalig arrondissement voorstelt dat, onafhankelijk van Vlaanderen en Wallonië, een derde bestanddeel van de Belgische Federatie zou zijn.

De voorgestelde wisseloplossing van een drietalige bestuurlijke omschrijving heeft intussen, na de stemming over de Voerstreek, haar praktische betekenis verloren. Gelijkaardige voorstellen — maar dan voor een tweetalig Vlaams-Duits kanton — werden van Vlaamse zijde ook gedaan.

Samen met de reeds vermelde twee open brieven van 20 oktober en van 14 november 1961 vormt de hieronder gepubliceerde uiteenzetting een aktuele bijdrage tot de kennis van het taalprobleem in het oosten van het land en van de

oplossing die, naar de opvatting van de « Bund der Deutschbelgier » er kan aan gegeven worden.

De vereniging geeft een goed gedocumenteerd blad uit « Der Wegweiser, Zeitschrift der Deutschbelgier » dat om de twee maand allerlei dokumenten en berichten brengt over de taalverhoudingen in Oost-België. Het tijdschrift kan besteld worden te Eupen, Schulstrasse 41.

Deutschbelgien in einem föderativen Staat

door H. Schillings,

Sekretaris van de « Vereinigung zu Schutz und Pflege der Muttersprache (Eupen) ».

Nicht zu zählen sind in den letzten Jahren die Zeitungsaufsätze und sonstigen Veröffentlichungen, welche die ethnischen Probleme dieses Landes behandeln, zahllos die Reden und Ansprachen, zahllos die von den innerbelgischen Kulturverbänden gefassten Entschliessungen! Lassen Sie es mich gleich sagen : die allermeisten von ihnen sind für den Deutschbelgier enttäuschend. Nur ganz wenige derjenigen, die sich zu den Fragen der belgischen Volksgruppen äussern, halten es der Mühe wert, auch nur darauf hinzuweisen, dass in unserm Land nicht zwei, sondern drei Sprachen gesprochen werden, nicht zwei, sondern drei Volksgemeinschaften miteinander leben. Es ist das hohe und ausschliessliche Verdienst des « Verbond der Vlaamse Academics », in einer grundsätzlichen Stellungnahme unsere Volksgruppe vollwertig neben die flämisch-niederländische und wallonisch-französische gestellt zu haben. Dem « Verbond » gebührt darum unsere besondere Anerkennung und tiefempfundene Dankbarkeit.

Gewiss ist es nicht so, dass wir als die zahlenmässig nicht so sehr ins Gewicht fallende Gruppe darauf Anspruch erheben wollen, durch ständige Zitierung ins Rampenlicht einer ohnehin vergesslichen Tagespolitik gerückt zu werden, aber das Ansinnen, bei grundsätzlichen Erwägungen und wichtigen Entscheidungen nicht einfach totgeschwiegen zu werden, dürfte doch nicht unbillig sein. Wenn, um nur ein Beispiel aus jüngster Vergangenheit zu nennen, sowohl in der wallonischen « adresse au Roi » wie in der dem König überreichten Denkschrift des flämischen Kulturrates nur die Rede ist von zwei Kulturgemeinschaften, für die man die Schaffung der bestmöglichen Lebensbedingungen fordert, und, gewollt oder ungewollt, dabei die Existenz der dritten und unvergleichlich stärker bedrohten Volksgruppe glatt übersieht, müssen wir Deutschbelgier dann nicht über kurz oder lang zu der naheliegenden Schlussfolgerung gelangen, wir wären innerhalb der belgischen Staatsgemeinschaft die Rechtlosen, die Parias ? Soll sich das Gefühl, in diesem Staat die Wertlosen und Diskriminierten zu sein, im Blick auf eine mögliche Strukturreform noch verstärken ?

Des öfteren hören wir auch von uns Wohlgesinnten die Ansicht, es sei nicht leicht, für die Menschen an der Ostgrenze eine wirklich gute Lösung zu finden. Nun, wir sind da gegenteiliger Auffassung und überzeugt, dass es, ob in einem Einheits- oder Bundesstaat, zunächst eine Frage des guten Willens ist, ob unserm Volkstum ein wirksamer, ein echter Schutz gegeben wird. So haben wir teil an dem Gesetz von 1932 über die Sprachenordnung im Unterricht, und die Bestimmungen für das deutsche Sprachgebiet dürfen als fast vorbildlich gelten. Trotzdem sind die sprachlichen Verhältnisse gerade in unseren Schulen die aller schlimmsten und verhängnisvollsten, während seit einigen Monaten der belgische Rundfunk täglich ein zweistündiges Programm in deutscher Sprache ausstrahlt,

das durchaus zufriedenstellt, das aber auch beweist, dass dort, wo guter Wille am Werke ist, sich selbst ohne schön zu lesenden Gesetzestext eine annehmbare Lösung erreichen lässt.

Kommen wir jedoch zum Thema : Deutschbelgien in einem föderativen Staat. Von einer Vielzahl von möglichen Zwischenstufen abgesehen, bieten sich drei Lösungen an : Anschluss an Wallonien, Anschluss an Flandern, Schaffung eines regional autonomen deutschen Gebietes als selbständigen Bestandteil des belgischen Territoriums.

Die zuerst genannten Möglichkeiten sind für das deutschbelgische Volk völlig undiskutabel. Sie bedeuten nicht mehr und nicht weniger die Negierung unserer ethnischen und sprachlichen Andersartigkeit und Eigenständigkeit, die Verschmelzung unserer Volksgruppe mit einer der beiden grossen Volksgemeinschaften. Sie würden, noch mehr als es jetzt schon der Fall ist, Deutschbelgien in einen kolonialähnlichen Zustand stürzen und auf den entschiedensten Widerstand unserer Bevölkerung stossen, einer Bevölkerung, die, fernab aller nationalen Überheblichkeit, ihr eigenes Leben führen will und sonst nichts sehnlicher wünscht als ein friedliches und freundschaftliches Zusammenleben mit den Menschen jener wahrhaft inneren Naturgrenze, welche die Sprache nun einmal bildet.

Es ist unwiderlegbar, dass nicht nur für die deutschen Belgier, sondern auch im Interesse der gesamten Staatsgemeinschaft als einzige gute Lösung die Autonomie in Frage kommt, die freilich ohne Hintergedanken gegeben werden muss und ja auch nur dann zur Zufriedenheit funktionieren wird, wenn man dem deutschen Sprachgebiet und seiner Bewohnern eine grundsätzliche Gleichberechtigung mit Flandern und Wallonien gewährt und diese Gleichstellung im Alltag weitestgehend vollzieht. Wie stellen wir Deutschbelgier uns die Anwendung eines solchen autonomen Status nun in seinen Grundzügen vor ?

Unsere zwei Hauptforderungen, von denen sich alle anderen ableiten, richten sich auf die gesetzliche Anerkennung des Deutschen als Landessprache und, immer im Hinblick auf die Föderalisierung Belgiens, auf die offizielle Bildung eines deutschen Landesteils. Bei der unumgänglichen Verfassungsänderung sollten nach schweizer Vorbild die in Belgien gesprochenen Sprachen ausdrücklich zu den Landessprachen erklärt werden. Niederländisch, Französisch und Deutsch sollten gleichberechtigt nebeneinander stehen, d.h. dass auch das Deutsche in allen grundsätzlichen und wesentlichen Angelegenheiten des rechtlich-öffentlichen Lebens berücksichtigt wird. Desgleichen wäre dem deutschen Landesteil dieselbe grundsätzlich gleiche Behandlung zuzuerkennen wie den beiden anderen sprachlich einheitlichen Landesteilen.

Unseres Erachtens umfasst das deutsche Sprachgebiet die Kantone Eupen und Sankt Vith, die vier deutschen Gemeinden des Kantons Malmedy, die zehn deutschsprachigen Gemeinden der Kantone Aubel und Limburg sowie, räumlich vom nördlichen Gebiet getrennt, die deutschsprachigen Gemeinden der Provinz Luxemburg. Es wäre zunächst erforderlich, diese Gebiete kantonal neu aufzugliedern und zwar durch :

- 1) die Verkleinerung des flächenmässig sehr grossen Kantons Sankt Vith um etwa drei seiner nördlich gelegenen Gemeinden,
- 2) die Bildung eines neuen Kantons aus diesen Gemeinden mit dem jetzigen deutschen Kantonsteil von Malmedy, mit vielleicht Büllingen als Kantonsort,
- 3) die Zusammenlegung der deutschsprachigen Gemeinden der Kantone Aubel und Limburg zu einem neuen Kanton mit vielleicht Montzen als Kantonsort,
- 4) die Bildung eines deutschsprachigen Kantons in der Provinz Luxemburg.

Der Kanton Eupen bliebe unverändert.

Diese Kantone, mit Ausnahme des luxemburgischen, würden aus den jetzigen grösseren wallonischen Verwaltungseinheiten herausgelöst, zu einem Arrondissement zusammengeschlossen und als Teilstaat der Brüsseler Zentralregierung unmittelbar unterstellt. Ein Bezirksrat als Regionalregierung müsste errichtet werden, der, aus gewählten Vertretern der Bevölkerung zusammengesetzt, in gleichem Umfang Verfügungen erlassen könnte wie seine grösseren Vorbilder, die flämische und wallonische Abgeordnetenversammlung.

Der deutsche Bezirk würde mithin eigener Wahlkreis, müsste allerdings darüber hinaus Anrecht auf mindestens einen Vertreter im gesamtbelgischen Senat besitzen, notfalls ohne Stimmrecht, da er unter Umständen das Zünglein an der Waage wäre, indessen natürlich mit dem Recht, jederzeit die Ansicht des deutschbelgischen Volkes im Zentralparlament zu Gehör zu bringen.

Zur Lösung der Sprachenfrage schlagen wir vor, das Deutsche zur alleinigen Amts-, Schul- und Gerichtssprache in den Kantonen Eupen, Sankt Vith und Büllingen zu erheben. Im Unterrichtswesen wäre in diesen Kantonen den beiden anderen Landessprachen ein ausschliesslich nach pädagogischen Gesichtspunkten vertretbarer Platz zuzuweisen.

Angesichts der besonderen Lage im Montzener Gebiet, wo infolge einer hundertdreissigjährigen französischen Überfremdung die bis zum ersten Weltkrieg unbestreitbar vorherrschende deutsche Hochsprache ihre frühere Geltung zum Teil eingebüsst hat, obwohl die niederdeutsche Mundart sich fast ungeschmälert hat halten können, empfiehlt sich das System einer abgestuften Zweisprachigkeit in den Ämtern und Schulen, mit Deutsch oder Französisch als Haupt- bzw. Nebensprache. Die Wahl der Haupt- und Nebensprache läge im freien Ermessen der einzelnen Gemeinden. Die Haupt- und Nebensprache beim dortigen Kantonalgericht würde nach der sprachlichen Zusammensetzung der Gemeindeverwaltungen bestimmt. Für den zu errichtenden deutschsprachigen Kanton der Provinz Luxemburg gälte dieselbe Sprachenordnung wie für den Montzener Raum.

Überdies müsste das deutsche Sprachgebiet ein eigenes Gericht erster Instanz erhalten, an dem das Deutsche ausschliessliche Verhandlungssprache wäre. Am Lütticher Berufungsgericht schliesslich müsste eine deutsche Kammer eingerichtet werden.

Wir sind überzeugt, dass die Zuerkennung einer solchen Autonomie, die sich insbesondere auf die Verwaltung und das Schulwesen erstreckte, der immer mehr um sich greifenden Franzöisierung unserer Heimat endlich Einhalt geböte und so den Fortbestand unserer Volksgruppe sichern würde. Der deutsche Belgier könnte sich geistig-kulturell voll entfalten und sich in diesem Lande wirklich wohlfühlen.

Zu diesem auf rein ethnischer Grundlage gründenden Vorschlag einer Regionalautonomie gestatten wir uns, noch eine Alternativlösung kurz zu skizzieren, die darin besteht, den Bezirk um die Malmedyer Wallonie und die flämische Voerstreek zu erweitern. Dadurch würde nicht bloss das Verwaltungsgebiet vorteilhaft abgerundet, sondern es ergäbe sich auch eine für die Flamen gewiss annehmbare Lösung des Problems « Voerstreek » ; andererseits brauchte kaum befürchtet zu werden, dass die Bewohner von Malmedy und Umgebung sich dem Plan widersetzen. Die eine wie die andere Gegend könnte je einen Kanton bilden, deren Sprachenordnung genau auf die der Kantone Eupen, Büllingen und Sankt Vith abzustimmen wäre. Die Tatsache, dass beide Kantone selbstverständlich integrierende Teile Walloniens bzw. Flanderns sind, bliebe durch die Eingliederung in einen mehrheitlich deutschen Bezirk völlig unberührt. Lediglich in der Verwaltung, deren Hauptdienststellen, und nur diese, dreisprachig sein müssten, wären der Kanton Voerstreek und der Kanton Malmedy mit dem

übrigen Bezirksteil unmittelbar von Brüssel abhängig. Eine kulturelle Überfremdung läge kaum im Bereich des Möglichen, jede Bevormundung dieser Art wüssten die beiden grossen Volksgruppen im Keim zu ersticken.

Die vorstehenden, zwangsläufig unvollständigen Ausführungen, so will es das gestellte Thema, sind gemacht im Blick auf eine Änderung der Staatsstruktur. Ob der Weg vom Einheits- zum Bundesstaat ein kurzer oder langer sein wird, ob es überhaupt je zu einer grundlegenden Reform kommt, die Antwort auf diese Frage steht heute noch offen. Es dürfte aber einleuchten, dass gerade unsere Volksgruppe bei einer Umbildung in ein föderatives Staatsgebilde Vieles zu gewinnen oder aber auch das Wenige, das ihr zum Eigenschutz bisher geblieben ist, noch zu verlieren hat. Die Entscheidung darüber liegt letzten Endes bei der innerbelgischen Bevölkerung, deren vorhandene oder fehlende Einsicht, dass auch die minderheitliche Volksgruppe ein Natur-, ein Menschen- und ein Bürgerrecht auf die unbehinderte Entwicklung ihrer Persönlichkeit besitzt, unser Lebensrecht beschneidet oder in dem Masse bejaht, wie die Mehrheitsvölker der Flamen und Wallonen ihr eigenes gesichert wissen wollen.

Op zondag 10 maart 1963 te 13 u. 30
in het Hotel Plaza, Adolf Maxlaan 118 te Brussel

Vriendenmaal en huldiging door het V.V.A. van

Professor Dr. H. J. Van de Wijer

stichter en voorzitter van het vooroorlogse K.V.O.H.V.

(waarvan het naoorlogse A.V.O.H.V. en het V.V.A.
de verdere uitbouw zijn)

Een huldewoord zal uitgesproken worden door Prof. Dr. H. Draye (het wetenschappelijk werk van Prof. Van de Wijer) en Dr. J. Lebeer (de aktiviteit van Prof. Van de Wijer op Vlaams gebied en meer in het bijzonder in het K.V.O.H.V.).

De inschrijvingsprijs voor het vriendenmaal is gesteld op Fr. 250 (aperitief, wijn en dienst inbegrepen). Bovendien wordt gevraagd een naar willekeur bijkomend bedrag te storten, dat zal toelaten Prof. Van de Wijer een aandenken aan deze dag aan te bieden.

Desaangaande wordt bijgevoegde inschrijvingskaart vóór 1 maart 1963 ingewacht op het sekretariaat van het V.V.A., E. Jacquainlaan 126 te Brussel.

De Rijksuniversiteit van Antwerpen

door Mr. J. Heinz

« Ik meen te hebben ondervonden, aldus de 80-jarige Herman Teirlinck, dat de Vlaming al even krachtig en eensgezind optreedt bij het smeden van een plan, als verdeeld en uitroeiend wanneer het op zijn uitvoering aankomt ».

Er zijn opwindende dagen waarop de Vlamingen gaarne stoom afblazen. Een bewijs van vitaliteit is dit zeker. Bovendien is het nog altijd nodig omwille van het bewust maken der brede massa. Minder spektakulair zijn de hervormingen die beslissend ingrijpen in de ontwikkeling van onze gemeenschap. Zijn ze daarom van geen groter belang? Indien we nu voor onze uiteindelijke doorbraak staan, dan is zulks in grote mate te danken aan een paar dingen zoals de vernederlandsing der Gentse Hogeschool in 1930, de regeling van het Nederlands in rechtszaken in 1935, het wettelijk taalgebruik in het leger in 1938. Thans de afbakening van de taalgrens, de vernederlandsing van het bedrijfsleven, de economische expansie en de kulturele autonomie.

In dit perspektief staat onze aktie voor de uitbreiding van het hoger onderwijs in Vlaanderen. De man in de straat begreep instinktmatig dat belangen van eerste rang op het spel stonden en betuigde ons zijn spontane bijval. Voor de hoge heren scheen een waakzaam zwijgen alsnog de beste politiek. Toen de doofpot brak, werd ons het klassiek menu van bezwaren en knelpunten geserveerd. Niet erg origineel, maar bij simpele mensen verwekt het aarzeling en berusting. Onze jeugd liet zich niet paaien. Nu opeens hoort men allerwege gewagen van onze achterstand. Inderdaad, hij is voelbaar als een slag in het aangezicht, Maar is het wel nodig om een derde Vlaamse universiteit op te richten, en dan nog te Antwerpen? Kunnen de bestaande instellingen het niet bolwerken, desnoods met toevoeging van een paar kandidaturen hier of daar? Waarom iets nieuw als het met lapwerk ook gaat? Minder kostelijk en weer zoveel tijd gewonnen!

**

Op 6 december 1961 besloten een 26-tal Vlamingen tot de oprichting van de « Stichting Universiteit Antwerpen », waarvan de akte in de bijlagen van het Staatsblad verscheen in dato 11 januari 1962 (akte nr. 66).

Het doel van de Stichting is :

- het uitwerken van een konkrete planning voor de oprichting en uitbouw van een universiteit te Antwerpen in al haar aspecten en geledingen ;
- het besturen van de organisatorische, wetenschappelijke en technische problemen ermede verbonden ;
- het nemen en/of steunen van alle initiatieven die kunnen bijdragen tot inrichting, groei en ontwikkeling van dit universitair onderwijs te Antwerpen ;
- te waken over de blijvende inachtneming in het raam van de universiteit van haar Vlaams en universeel karakter, de eerbiediging van de levensbeschouwelijke vrijheid en de primauteit der wetenschappelijke waarden ;
- te ijveren voor het welzijn van alwie tot de universitaire gemeenschap behoort, inz. te zorgen voor het scheppen en in stand houden van de vereiste morele en materiële voorwaarden voor de studenten ;
- te streven naar verdere uitstraling van de werking der verschillende centra der universiteit en naar verdere ontwikkeling en opgang der afgestudeerden.

Onder de leden-stichters, treffen we zes Vlaamse kamerleden : de HH. Lode Craeybeckx (B.S.P.), Leo Delwaide (C.V.P.), Frans Detiège (B.S.P.), Frans

Grootjans (P.V.V.), Reimond Mattheyssens (VU.) en Frans Van der Elst (VU.). Voorts de heer Jozef Van Overstraeten, voorzitter VTB-VAB, en vertegenwoordigers van het V.V.A., het V.E.V., het Willemfonds en andere kultureel-sociale verenigingen.

Is het dan nog verantwoord vanwege een Vlaams (sic) senator te verklaren anno 1962 in het parlement dat een Antwerpse universiteit een dwaasheid is? Hij mocht zich verheugen in de goedkeuring van een Franstalige beurskrant die opeens belangstelling had voor Vlaamse aangelegenheden. Daartegenover plaatsen we de konstruktieve houding van enkele kamerleden. Op 19 maart 1958 legden de HH. Craeybeckx, Grootjans en Detiège een wetsvoorstel ter tafel, strekkend tot de oprichting van een rijksuniversiteit te Antwerpen. Bij de bespreking van het budget Onderwijs, in mei 1960, hoorden we de HH. J. Mertens de Wilmars (C.V.P.) en Frans Van der Elst (VU.) het Antwerps universitair onderwijs verdedigen. Laatstgenoemde vroeg de goedkeuring van het plan om te Antwerpen een nieuwe universiteit op te richten. Onder de talrijke verenigingen die toetraden tot onze aktie, verwelkomen we de Bond der jonge en grote Gezinnen. Die zal best weten waarom het gaat en daarmee is de discussie gesloten.

*

**

Het heeft geen zin zich te vermeien in polemieken. Niet praten, maar handelen. Onze tijd staat immers in het teken van een geweldige universitaire expansie. In Frankrijk heet het: « éclatement des écoles », en luidt de prognose: 600.000 universitaires in 1970. Duitsland klaagt over « Studenten ohne Universität » en verwacht een verdubbeling van de huidige aantallen in 1970. Eerstdaags zullen in West-Europa sedert 1945, *veertig* nieuwe universiteiten ten dienste staan van de jeugd die aanspraak maakt op hogere ontwikkeling. In ons land handhaaft zich een ergerlijk immobilisme. Indien de toestand niet verandert, nl. door het oprichten van nieuwe instellingen, dan krijgen we in 1970: een grotere Vlaamse achterstand. De prognose 1970 van de universitaire stichting, geeft 50 à 55.000 studenten. Op grondslag van de huidige doorstroming middelbaar naar hoger onderwijs, krijgen we dan: 29.611 Franstalige en 20.981 Nederlandstalige studenten. Het is een aanfluiting van de Vlaamse demografische meerderheid.

Waar ook in den vreemde wordt een universiteit gesticht voor 1.250.000 inwoners. Wij moeten het stellen met twee universiteiten voor straks 6 miljoen Vlamingen. Dat is het probleem. De bestaande instellingen moeten geen vrees koesteren dat een nieuwe universiteit er op uit is hun vliegen, in casu studentjes, af te vangen. De oprichting van een Antwerpse universiteit zou ten eerste de pariteit (leve de pariteit, zeggen de Walen) tot stand brengen met de drie volledige Franstalige universiteiten. Reeds wil het provinciebestuur van Henegouwen een vierde universiteit te Bergen! Voor ons (want wij willen onze universitaire uitbouw op eigen terrein houden, nl. van het Nederlands kultuurgebied) gaat het wezenlijk om een Vlaamse zaak. Wij moeten uitgroeiën boven een aftands provincialisme, dat sommigen er toe beweegt er een louter Antwerpse zaak in te zien. Dit verwijt komt uit verdachte hoek, die de ene streek tegen de andere uitspelen, om onnozele Vlamingen alweer tegen elkaar in het harnas te jagen. In het zicht van de kulturele integratie met Nederland zal ten slotte blijken dat de Antwerpse universiteit een Europese zaak is.

*

**

Nog twee randbemerkingen. Men breekt een lans voor afzonderlijke kandidaturen, om toch maar te ontsnappen aan die universiteit te Antwerpen. Vaklieden, uit Duitsland vooral, hebben beklemtoond dat « loshangende » kandida-

turen geen waarachtige universitaire opleiding kunnen bezorgen. De universiteit vormt een geheel — horizontaal van fakulteit tot fakulteit — vertikaal van kandidatuur tot doctoraat. Aldus bekomt men het écht wetenschappelijk klimaat en de geestelijke wisselwerking tussen studentenschap en professorenkorps. Ten tweede, anno 1962 (jaar van het Concilie dat de openheid naar alle mensen wil bevorderen) zou de rechts-links mentaliteit tot het verleden moeten behoren. Althans op het vlak van het universitair onderwijs. Bekwame jongeren, opgevoed volgens de levensbeschouwing van hun ouders, kunnen zich aan de eigentijdse universiteit ontmoeten in een sfeer van wetenschappelijke nitegriteit. De meeste jongeren worden toch op gelijke ouderdom in het leven geworpen, waar ook zij tot konfrontatie komen met andersgeaarden en andersgezinden. Tot welzijn van de menselijke solidariteit, het beleven van verdraagzaamheid in volwassenheid van karakter.

De universiteit van Antwerpen, zij had er lang moeten zijn om, samen met de andere instellingen uit Noord en Zuid, te zorgen voor de intellektuele emancipatie van straks 20 miljoen Nederlandstaligen, op Europees peil.

Literatuur

1. Prof. J. Gillis (toenmalig) Rektor der Rijksuniversiteit Gent: « Hoger Onderwijs in België ». — V.E.V. Berichten, 15 juni 1957, bl. 1331-1341.
  2. Lode Craeybeckx: « Waarom een universiteit te Antwerpen » — 1959, 70 bl. gr. 8° uitg. De Nederlandsche Boekhandel, Antwerpen. Met bibliografie verwerkt in de nota's. — Franse vertaling (ib.): « Pourquoi créer une université à Anvers », 78 bl., 1960.
  3. Empfehlungen des Wissenschaftsrates zum Ausbau der wissenschaftlichen Einrichtungen. — Bonn, 1960, 564 bl. — Belangrijk rapport waarin de moderne problematiek van de universitaire spreiding grondig is behandeld.
  4. Karl Jaspers u. Kurt Rossmann: « Die Idee der Universität ». — Springer Verlag, 1961, 250 S. — Theorie en praktijk van de universitaire uitbouw.
  5. Lode Craeybeckx: « Universiteit Antwerpen nu » — met voorwoord van Herman Teirlinck. Uitg. Ontwikkeling, Antwerpen, 1962, 8°, 128 bl. Elk hoofdstuk is aangevuld met bijgewerkte bibliografie. — Franse vertaling voorzien. Een overzicht van de universitaire stand in West-Europa. Aktueel en ad rem.
  6. « De oprichting van een Rijksuniversiteit te Antwerpen » — uitgave van het Vlaams Economisch Verbond en de Stichting Universiteit Antwerpen, 1962, 4°, 144 bl. onmisbaar werkstuk, bestaande uit drie delen: De universiteit in de huidige maatschappij. — De uitbreiding van het hoger onderwijs in Vlaanderen. — Plan voor de oprichting van een rijksuniversiteit te Antwerpen. Talrijke tabellen, kaarten, bestekken. Anneksen behandelen het H.O. in Nederland, Frankrijk, West-Duitsland en Engeland. — Bibliografie.
- Voorts vestigen we de aandacht op de studies van de werkgroepen Coetsier (Gent) en Wieërs (Leuven) die de sociografie van de Vlaamse universitaire werkelijkheid onderzoeken. Talrijke artikels w.o. de bijdragen van pro-rektor P. Lambrechts (Gent) in « De Vlaamse Gids ». Ten slotte de voorlichtingsuitgave: « Universiteit Antwerpen » (sekr. Komitee Uitbreiding H.O. in Vlaanderen, Handelsbeurs, 1° verdieping, Antwerpen).

Karel Heynderickx en zijn « Studentenliederboek »

door Dr. Mon De Goeyse

Thans is ook de laatste van de « grote drie » der Leuvense studentengeneratie van vóór de eerste Wereldoorlog heengegaan ; na Adelfons Henderickx, de stichter van « Ons Leven » (1867-1949) en Jef Vanden Eynde, de bezieler en organisator van het Verbondsleven (1879-1929), verliet ons Karel Heynderickx, de samensteller van het eerste Vlaams Studentenliederboek ; hij overleed te Doenburg (Nederland) op 4 oktober 1962, op de leeftijd van 87 jaar.

Karel Heynderickx werd geboren te Sint-Niklaas op 27 januari 1875. Reeds als leerling op het Klein-Seminarie zijner geboortestad speelde hij, met zijn vriend Reimond Speleers, een actieve rol in de « Waassche Studentenkring » en de « Oostvlaamsche Studentenbond ». Te Leuven, waar hij in de rechten studeerde, werd Karel Heynderickx spoedig een der leidende figuren in het Vlaams studentenleven ; hij was praeses van het Sint-Thomasgenootschap, praeses van de Oostvlaamse Gouwgilde, bestuurslid van het Algemeen Studentengenootschap of « Générale » (het Vlaams Verbond werd pas in 1902 opgericht), hoofdredacteur van « Ons Leven » van 1896 tot 1899 ; in de laatste hoedanigheid organiseerde hij op meesterlijke wijze het tienjarig jubelfeest in 1899. Zijn grootste, onvergelyke prestatie was echter de uitgave van het « Studentenliederboek » in 1899.

Waar het Leuvens Verbond er met veel moeite in geslaagd is sedert de eerste Wereldoorlog enkele malen een boekje met liederteksten uit te geven, kunnen we ons voorstellen welke inspanning op velerlei gebied het voor een student moet gekost hebben om, in 1899, een studentenliederboek uit te geven, dat 167 liederen bevat met woorden, zangwijze en klavierbegeleiding, met nog een afzonderlijk tekstboek ! Met welke rechtmatige fierheid moet de samensteller, toen hij het eerste exemplaar van de drukker kreeg, op de titelpagina gelezen hebben : « Studentenliederboek / door Karel Heynderickx / Student in de rechten aan de Leuvense Universiteit / verzameld ». Hij had er ruim vier jaar aan gewerkt.

Niemand minder dan Hugo Verriest schreef de inleiding, in dewelke men een der geliefkoosde thema's van Rodenbachs leraar terugvindt : wat het Vlaamse volk moet hebben en worden.

« Dat volk, jong, los en vrij — niet losbandig — moet zijn lied hebben, het zijne. Dat volk, driftig, vol minne en leute, met openbloeiend hert, maar heusch en treffelijk, moet zijn lied hebben, het zijne. Dat volk, lustig van levensgevoel, preutsch over eigen weerde en wezen, ons jonger, herwordend volk moet zijn lied hebben, het zijne. Gij geeft hem dat eigen studentenlied en verdient onzen dank ».

In zijn omzendbrief om inschrijvingen te verzamelen, gedagtekend 5 mei 1898, verklaart de samensteller onder meer : « Toen wij hier eenigen tijd aan de Leuvense Hoogeschool verbleven hadden, zagen wij alras dat eene groote leemte ons studentenleven ontsiert : het gemis aan Vlaamsche gezangen ». En verder : « In de vroegere liederboeken komen er geene talrijke zangen genoeg voor die ons pittig, kommerloos, kleurvol studentenleven in al zijne eigenaardigheden, in zijne verschillende toestanden, in zijne bonte afwisseling van werk en leute, van uitbundige vreugde en buizenrouwe bezingen... ».

In die leemte, het gemis aan Vlaamse liederen en meer in 't bijzonder aan studentenliederen, heeft Karel Heynderickx op een voor die tijd verrassende

wijze voorzien. Hij heeft de Vlaamse studenten hun eigen lied leren zingen en terecht mocht Emiel Hullebroeck hem later prijzen als « levenswekker van het Vlaamse lied ».

Het meest merkwaardige is wel dat een zeer groot gedeelte der liederen door Vlaamse componisten speciaal voor het « Studentenliederboek » werd getoonzet. De teksten werden gekozen uit het werk van Zuid- en Noordnederlandse dichters ; het hoofdstuk « Studentenleven » bevat bovendien talrijke verzen van de beste medewerkers aan « Ons Leven », zoals Alta Leda (Omer Karel De Laey), Radman (Maurits Boucquey), Norwig en Jan Hekel (beiden Hendrik Cools).

Dat de meest vooraanstaande Vlaamse toondichters van het einde der vorige eeuw hun medewerking aan het « Studentenliederboek » hebben verleend, blijkt reeds uit de vermelding van enkele namen, alleen voor het hoofdstuk « Studentenleven » : Edgard Tinel, Ernst Brengier, Oscar Roels, Karel Mestdagh, Lodewijk Mortelmans, August De Boeck, Arthur Van Zulte, Oscar Van Durme, Arthur Van Oost, Jef Keurvels.

Het « Studentenliederboek » bevat vijf hoofdstukken : « 1. Vaderlandsche liederen (dit zijn Vlaamse strijdliederen). — 2. Mengelingen. — 3. Studentenleven. — 4. Luim. - Gezelschapliederen - Drinkgezangen. — 5. Liefdelieder ».

Het is wel jammer dat de huidige studentengeneratie de studentenliederen uit de verzameling van Karel Heynderickx niet meer zingt ; wel is dit grotendeels te verontschuldigen door het feit dat de muziek nooit in enige liederbundel werd herdrukt. Want dit is nu eens eigen goed, helemaal van ons : oorspronkelijke studentikoze verzen van Tamboers van « Ons Leven », en muziek door Vlaamse meesters speciaal getoonzet. Studentenkoren en procantors zouden studentikoze liederen als « Jan Rolder » en « Buizelied » spoedig opnieuw ingang doen vinden.

Ook de materiële zijde der uitgave was zeer verzorgd. De titelplaat, werk van de kunstschilder Ernst Wante, « stelt den dichterlijken jongeling voor, den droomerigen student zoo ge wilt, die 't schoon van zijn land bewondert en bezingt ». Elk van de vijf hoofdstukken wordt ingeleid door een gekleurde plaat van de hand van de kunstschilder Pieter Dierckx. Op de plaat welke de studentenliederen voorafgaat, zien we de Universiteitshalle afgebeeld, de wapenschilden der verschillende faculteiten en de student in vier « toestanden » van zijn leven, zoals de samensteller schrijft : « de verstokte blokker, de studentikoze, de gebuisde en de triomferende student ». Dit alles met wijranken omringd.

De inschrijvingsprijs op het eerste deel van het « Studentenliederboek » bedroeg vijf frank (goudfrank !), voor Nederland twee en een halve gulden. Het tweede deel werd verkrijgbaar gesteld tegen vier frank. De lijst der 1.400 inschrijvers opent met de koning en de koningin der Belgen : Leopold II en Marie-Henriette, gevolgd door koningin Wilhelmina der Nederlanden, de graaf van Vlaanderen, prins Albrecht van België, de kardinaal-aartsbisschop van Mechelen, de bisschoppen van Gent en Luik, zes ministers, de rector magnificus van de Katholieke Universiteit (5 exemplaren), de vice-rector (2 ex.) en behelst verder hoogleraren, kunstenaars, geestelijken, oud-studenten en studenten. De meest klinkende namen uit de Vlaamse beweging en de Vlaamse kunstwereld van de jaren negentig komen op de lijst voor.

Het « Studentenliederboek » werd opgedragen aan Monseigneur J.-B. Abbe-loos, oud-rector magnificus, die de verzamelaar een levensgroot portret met een vleiende opdracht ter hand stelde, terwijl de Universiteit hem een exemplaar schonk op oudhollands papier in marokijn band met indruk van de titelplaat in echt goud. Zo prijkte het werk samen met de uitgaven van de professoren der Alma Mater op de Wereldtentoonstelling te Parijs in 1900 ; het werd ook — enig als uitgave van een student — vermeld in de « Bibliographie de l'Université de Louvain ».

Na de tweede Mars op Brussel

Memorandum van het Vlaams Aktiekomitee Brussel en Taalgrens van 14 oktober 1962

Onmiddellijk na de betoging werd door het V.A.K.B.T. hiernavolgende toelichting gegeven op de politieke betekenis van de tweede Mars op Brussel :

Het Vlaams Aktiekomitee stelt vast, dat het eerste ontwerp-Gilson belangrijke beginselen — reeds vervat in de taalwetgeving in 1932 — bekrachtigt en eindelijk ten dele verwezenlijkt. Inderdaad, door de afschaffing van de talenteling en de — zij het onvolmaakte — aanpassing van de administratieve grenzen aan de taalgrens, worden de principes van de cultuurhomogeniteit en van de onschendbaarheid van de Vlaamse en Waalse gemeenschappen bevestigd en gedeeltelijk verzekerd.

Daarom eist het comité dat dit ontwerp onmiddellijk wordt goedgekeurd door de Kamer van Volksvertegenwoordigers, en dat de wet daarna dadelijk wordt bekendgemaakt en uitgevoerd.

Het Vlaams Aktiekomitee eist dat deze beginselen, homogeniteit en onschendbaarheid, strikt zouden worden toegepast in het tweede en het derde taalontwerp. Deze ontwerpen moeten dan ook in die zin worden gewijzigd.

RANDGEMEENTEN

Zich steunend op dezelfde beginselen, verwerpt het Aktiekomitee elke vorm van kastescholen en administratieve faciliteiten ten voordele van Franstalige inwijkelingen en asociale elementen in de Vlaamse randgemeenten rond Brussel.

Het verwerpt eveneens de oprichting van kastescholen en alle administratieve faciliteiten in het Vlaamse land, welke reden men daartoe ook moge invoeren. Dit geldt o.m. voor Leuven, Brasschaat, Mol enz.

Zonder bestuurlijke eentaligheid in Vlaanderen zijn gezonde sociale verhoudingen onmogelijk.

BRUSSEL

Brussel moet het gemeenschappelijk gebied zijn van Vlamingen en Walen en moet zijn rol van cultureel, administratief en sociaal economisch centrum op gelijke wijze voor beide taalgemeenschappen kunnen vervullen. De maatregelen voorgesteld in het tweede ontwerp-Gilson, zijn hiertoe beslist ontoereikend.

Gezien de onwil van de huidige Brusselse gemeentebesturen, moet Brussel een speciaal publiek-rechtelijk statuut krijgen in de vorm van een rijksgebied, omvattende de negentien gemeenten van de Brusselse agglomeratie. Het Nederlands moet, in binnendienst zoals naar buiten, op volstrekt gelijke voet met het Frans worden geplaatst. Dit omvat het toekennen van alle openbare ambten voor 50 percent aan houders van een Nederlandstalig diploma of getuigschrift.

Bovendien moeten door een actieve overheidspolitiek het Nederlandstalig onderwijs en de Nederlandse cultuur in de hoofdstad worden bevorderd.

Het is ten slotte onmisbaar dat het Brussels bedrijfsleven zich aanpast aan de tweetaligheid van het land : open stellen van de kaders voor Vlaamse arbeidskrachten, tweetaligheid naar binnen en buiten, en uitsluitend gebruik van het Nederlands in alle betrekkingen met Vlaanderen.

Prof. Dr. Karel Heynderickx werd op 9 oktober 1962 ter aarde besteld in zijn geboortestad Sint-Niklaas, waar hij vóór de oorlog van 1914-1918 stadssecretaris was. Afvaardigingen van het Verbond der Vlaamse Academici en van het Katholiek Vlaams Hoogstudentenverbond te Leuven stonden bij de baar.

Aan de uitgever van het eerste Vlaams studentenliederboek viel de grootste eer te beurt die het K.V.H.V. Leuven aan zijn getrouwen kan verlenen : de oude Verbondsvlag, in 1909 ontworpen door Joe English, werd op zijn kist uitgespreid ; zulks gebeurde tot heden alleen voor Jef Vanden Eynde, professor Lodewijk Scharpé en professor Karel Pinxten.

Het spijt ons deze bijdrage met een eerder bittere bedenking te moeten besluiten.

Prof. Dr. Karel Henyderickx heeft het lijvig en voor Leuven uiterst interessant archief van zijn « Studentenliederboek » nagelaten aan de stad Sint-Niklaas. Hij schreef ons enkele jaren terug : « Tot nog toe is mij niet bekend geworden dat het plan van een eigen Vlaams Studentenhuis met Studentmuseum een werkelijkheid met waarborg voor wettelijk voortbestaan is geworden en ik kon dus niet langer het risico lopen dat bedoeld archief misschien zou verstrooid en vernietigd worden na mijn dood » (*).

Indien de duizenden Vlaamse oud-studenten die sedert 1902 lid geweest zijn van het K.V.H.V. Leuven jaarlijks een beetje geld hadden willen afdragen, dan zou er nu te Leuven een Verbondshuis staan. Dan zou het archief van « Verbond » en « Ons Leven » niet verstrooid en verloren zijn. Dan zouden het Verbondsbestuur en de redactie van « Ons Leven » niet om de twee, drie jaren een ander huis moeten betrekken. En dan te bedenken dat de Walen te Leuven sedert jaren hun « Maison des Etudiants » hebben, op de Grote Markt !

(*) Wat het Studentmuseum en -archief betreft, is er thans een oplossing en een wettelijke waarborg ; het zal beheerd worden door de v.z.w. « Vlaamse Leergangen te Leuven » en ondergebracht en bewaard in het onlangs geopende « Huis van Vlaamse Leergangen ». We herhalen onze oproep tot alle Vlaamse oud-studenten om documenten aan het Studentearchief te schenken. (Huis van Vlaamse Leergangen, Boekhandelsstraat 9, Leuven).

Uit de statuten van het V.V.A.

Hoofdstuk II. - Doelstelling en Standpunt

Art. 2. — De Vereniging stelt zich ten doel :

- het vormen van een leidende organisatie op grond van de academische solidariteit in dienst van de Vlaamse Volksgemeenschap,
- de rechtstreekse medewerking van deze organisatie aan de verdere ontwikkeling van de nationale Vlaamse beweging,
- het aankweken en bestendigen van nauwere voeling onder alle Vlaamse intellectuelen,
- het daadwerkelijk steunen van de Vlaamse studentenbeweging in al haar vormen,
- het wegruimen van alle hinderpalen die de vrije ontwikkeling van het Vlaams nationaal leven in de weg staan,
- het mede-opbouwen en ontwikkelen in Vlaanderen van een gave Nederlandse cultuur in al haar levensuitingen.

Art. 3. — Ten overstaan van het Vlaamse vraagstuk neemt de vereniging het volgende standpunt in : erkenning v.h. beginsel dat de Vlaamse volksgemeenschap in volle onafhankelijkheid haar eigen lot moet bepalen.

Voor de praktische toepassing van dit grondbeginsel wordt als minimumstelling vooropgezet de noodzakelijkheid der grondige omvorming van de Belgische centralistische staatsstructuur.

Art. 4. — De vereniging staat op kristelijke grondslag. Zij staat buiten alle partijpolitiek.

CENTRALE BESTUREN

Het Aktiekomitee eist op dit gebied :

— Invoering van taalkaders, d.w.z. verdeling van alle functies tussen Nederlandstaligen en Franstaligen in verhouding tot de bevolking. De betrekkingen in het Nederlandstalig kader worden in de toekomst voorbehouden aan Vlaamse gediplomeerden ;

— Geen tweetalig kader, doch beperking van de tweetalige ambten tot coördinatiefuncties tussen de Nederlandstalige en Franstalige diensten, na voorafgaande splitsing ;

— Decentralisatie van de hoofdbesturen ;

— Verplichte splitsing binnen een bepaalde termijn van de centrale openbare diensten en aanduiding van de wijze waarop de coördinatie tussen de Franstalige en Nederlandstalige diensten zal moeten geschieden ;

— Alle briefwisseling van de hoofdbesturen met het Vlaamse land moet in het Nederlands worden gevoerd ; alle formulieren, alle berichten en mededelingen mogen in het Vlaams land enkel in het Nederlands worden ter beschikking gesteld, uitgereikt of ter kennis gebracht.

Deze maatregelen inzake de taalpolitiek, die niet anders inhouden dan de erkenning van de Vlaamse volksgemeenschap, vormen de elementaire grondslag tot het scheppen van gelijkheid tussen de volksgroepen in België, tot de ontwikkeling op alle gebied van de Vlaamse gemeenschap en tot de aanpassing van de openbare instellingen aan de kulturele tweeledigheid van het land. Daarom kan de Mars op Brussel en kunnen de taaleisen niet worden losgemaakt van de algemeenheid van de Vlaamse problematiek en werd de Mars mede biezonder geplaatst in het teken van zeer actuele eisen, nl. de zetelaanpassing, de vernederlandsing van het bedrijfsleven en de effectieve verwezenlijking van de kultureel-autonomie.

ZETELAANPASSING

Op dit ogenblik zijn 500.000 Vlamingen niet vertegenwoordigd in het parlement. Deze toestand is ondemokratisch en betekent een bestendige discriminatie van de Vlamingen. Daarom moet de zetelaanpassing doorgevoerd worden tegelijk met de verdere behandeling van de wetsontwerpen Gilson en Larock - Van Elslande. Ook de 500.000 niet-vertegenwoordigde Vlamingen hebben recht op medezeggenschap in de regeling van de toekomstige structuur van de Belgische staat en de erkenning van dit recht is heel wat dringender dan alle discussies over faciliteiten voor franskiljonse bourgeois.

Het Aktiekomitee zal in de komende maanden de nodige maatregelen treffen om dit programmapunt, in overleg met de aangesloten verenigingen, te verwezenlijken en het rekent daarbij op de Vlaamse parlementsleden.

VERNEDERLANDSING VAN HET BEDRIJFSLEVEN

Kultuurhomogeniteit van Vlaanderen is onmogelijk zonder afbraak van de sociale taalgrens in het bedrijfsleven. Nieuwe democratische, sociale en economische structuren, die het medezeggenschap van de Vlamingen en vooral van de Vlaamse arbeiders en bedienden moeten waarborgen, zijn ondenkbaar zonder wetgevende maatregelen, waarbij de bedrijven verplicht worden in hun betrekkingen met de overheid het Nederlands te gebruiken.

Daarom moet het tweede ontwerp Gilson een einde maken aan het taalpaternalisme, dat niets anders is dan sociaal paternalisme.

Onder meer door deze vernederlandsing zullen de Vlaamse arbeiders en bedienden eindelijk een volwaardige loopbaan, een gelijk loon en eerbied voor hun menselijke persoon verwerven.

Daar ligt een taak weggelegd voor de arbeidersorganisaties, waarvan tienduizenden leden in de Mars op Brussel zijn opgestapt.

Met de bedrijven moeten kulturele akkoorden worden afgesloten en de ondernemings- en bedrijfsraden kunnen daarbij een grote rol spelen.

Het Aktiekomitee zal zich in de komende maanden met alle aangesloten verenigingen en instanties, die de zaak aanbelangt, inzetten om deze essentiële eis van Vlaams rechtsherstel te verwezenlijken.

KULTUURAUTONOMIE

Het Vlaams Aktiekomitee Brussel en Taalgrens stelt vast dat, zo er een eis is waarover in beide landsgedeelten eensgezindheid bestaat, het wel deze van de kultureel-autonomie is.

De verwezenlijking van deze eis werd in de regeringsverklaring van 2 mei 1961 aangekondigd. Slechts op 10 juli 1962 werd door de eerste-minister medegedeeld dat tussen de regeringspartijen een akkoord bereikt werd dat, alhoewel van beperkte draagwijdte, niettemin een belangrijke stap betekent in de richting van een volwaardige kultureel-autonomie.

Het Vlaams Aktiekomitee Brussel en Taalgrens stelt vast dat tot op heden nog geen enkele concrete uitvoering aan dit akkoord gegeven werd, en eist de onmiddellijke toepassing ervan. Zoniet zal onvermijdelijk in het Vlaamse land de indruk ontstaan dat zelfs regeringsverklaringen en ambtelijke verklaringen van ministers tegenover Vlaanderen slechts beloften inhouden, zonder dat de wil bestaat ze in te lossen.

De kulturele en politieke ontvoogding van de Vlaamse volksgemeenschap is slechts mogelijk op basis van een algemene volkswelvaart. De Mars op Brussel — indrukwekkende uiting van het doorbrekend politiek bewustzijn en van de onstuitbare opgang van het Vlaamse volk — staat derhalve mede in het teken van zijn onverbiddelijk verzet tegen elke economische achterstand en achteruitzetting en van zijn vaste wil een overheidsbeleid af te dwingen en de instrumenten en structuren te scheppen, die onontbeerlijk zijn om een economische ontwikkeling te verwezenlijken, waaraan alle leden van de Vlaamse gemeenschap op effectieve wijze deelachtig zijn. In deze geest betoogden de Vlamingen vandaag ook voor de feitelijke democratisering van het onderwijs, zodat voortaan ook de arbeiderskinderen toegang zullen krijgen tot het hoger onderwijs. De Mars op Brussel bewijst dat de Vlaamse gemeenschap definitief en op onstuitbare wijze de weg naar integrale ontvoogding op kultureel, sociaal, economisch en politiek gebied is opgegaan.

Motie van het Vlaams Aktiekomitee Brussel en Taalgrens van 8 november 1962

Na de goedkeuring van het eerste taalgrensontwerp heeft het V.A.K.B.T. hiernavolgende motie aan de pers medegedeeld :

Het Vlaams Aktiekomitee voor Brussel en Taalgrens spreekt zijn voldoening uit over de aanneming van het eerste taalontwerp waardoor de talentelling wordt afgeschaft, de taalgrens vastgelegd en een aanvang wordt gemaakt met de aanpassing van de administratieve grenzen aan de taalgrens.

De goedkeuring van dit ontwerp is, in grote mate, het onmiddellijk resultaat van de tweede Mars op Brussel en de betogers van 14 oktober jl. moeten voor dit resultaat in de eerste plaats worden gelukgewenst. De dank van het Aktiekomitee gaat ook naar de Vlaamse parlementsleden : over de partijgeschillen heen, wisten zij een breed front te verwezenlijken om deze essentiële en concrete uitslag te bereiken.

Thans eist het Aktiekomitee de onmiddellijke afkondiging en toepassing van de goedgekeurde taalwet. Meteen richt het zijn streven op het onmiddellijk volgende objektief : het afschaffen en afweren van alle faciliteiten op gebied van bestuur en onderwijs in de Vlaamse randgemeenten van Brussel. Nu de taalgrens vastligt, kan geen enkele uitzondering op het integraal Nederlands-talig karakter van het Vlaamse land meer worden geduld.

Voor het half miljoen Vlamingen, die nog steeds niet in het Parlement vertegenwoordigd zijn, eist Vlaanderen even beslist het democratisch recht van vertegenwoordiging op. Nu naar een nieuwe formule gezocht wordt voor de verhouding tussen de Vlaamse en de Waalse gemeenschappen, moet voorafgaandelijk de volstreekte gelijkheid tussen beide worden tot stand gebracht. Het mag niet de bedoeling zijn alleen maar de Walen gerust te stellen en daarvoor essentiële Vlaamse rechten prijs te geven.

In deze gedachtengang veroordeelt het Aktiekomitee beslist de samenstelling van de werkgroep voor de herziening van de grondwet, waarin de Vlamingen op opvallende wijze in de minderheid zijn gesteld t.o.v. de Walen en de Frans-talige Brusselaars. Daarom maakt het Aktiekomitee van meetaf het meest uitdrukkelijk voorbehoud tegen alles wat de aldus samengestelde werkgroep zal voorstellen.

De Vlamingen zullen zich in geen geval laten beïnvloeden door de huidige stemmingmakerij die erop gericht is de Walen en de Franstalige Brusselaars te laten doorgaan als benadeelden, terwijl de elementaire rechten van de Vlamingen nog steeds niet worden erkend te Brussel en in het Vlaamse land zelf.

Zij blijven dus waakzaam en paraat !

Betreffende enkele leemten in het taalgrensontwerp, reeds grotendeels vermeld in het memorandum van het V.A.K.B.T. van 2-6-1962, en de samenstelling van de werkgroep voor de herziening van de grondwet, had het V.V.A. evenwel enkele aanvullingen voorgesteld, welke in bovenstaande motie niet voorkomen. Ter voorlichting der leden van het V.V.A. worden de voorgestelde aanvullingen weergegeven in de hiernavolgende samenvatting der motie (in vetjes) :

Het Vlaams Aktiekomitee Brussel en Taalgrens spreekt zijn voldoening uit over de goedkeuring van het eerste taalontwerp, waardoor de talentelling wordt afgeschaft, de taalgrens gedeeltelijk wordt vastgelegd en een aanvang wordt gemaakt met de aanpassing van de administratieve grenzen aan de taalgrens.

Het Aktiekomitee stipt evenwel aan dat in het eerste taalontwerp betreurenswaardige leemten voorkomen, voor de rechtzetting waarvan het uit alle kracht zal ijveren.

Het betreft :

Het terugwinnen voor Vlaanderen van ten onrechte overgehevelde Vlaamse gemeenten en gehuchten uit de streek Komen-Moeskroen, van Edingen en Vlaamse omgeving, alsook van Vlaamse gehuchten en wijken op verschillende plaatsen van de Vlaams-Waalse taalgrens ;

Aansluiting van Landen bij Limburg i.p.v. bij Brabant ;

De uitschakeling van de faciliteiten te Ronse en in tal van Vlaamse gemeenten langsheen de taalgrens.

De afbakening van de taalgrens ook in Oost-België als noodzakelijke voorwaarde voor het vestigen van de taalhomogeniteit in elk der drie

Belgische taalgebieden door de wettelijke erkenning van de streektaal als enige officiële taal : Nederlands in Vlaanderen, Frans in Wallonië, Duits in Duitstalig Oost-België ;

Wat de zgn. Platdiëtse streek betreft : deze is een tamelijk ingewikkelde taalgrensstrook : het Nederlands moet er op zijn minst een gelijkwaardige plaats bekleden naast het Duits en het Frans.

Het Aktiekomitee beschouwt de goedkeuring van het eerste taalontwerp, in grote mate, als het onmiddellijk resultaat van de tweede Mars op Brussel en vraagt nu de onmiddellijke afkondiging en toepassing van de wet. Meteen richt het thans zijn streven naar het afschaffen van alle taalfaciliteiten in het gehele Vlaamse land, inclusief de Vlaamse randgemeenten rond Brussel, alsook naar de zetelaanpassing.

Het komitee verwerpt een paritaire Senaat en veroordeelt de samenstelling van de werkgroep voor de herziening van de grondwet waarin men onder de zestien leden, benevens de eerste minister-voorzitter, slechts vier Vlamingen aantreft. Verder zijn de verschillende opiniestromingen uit het Vlaamse land in die werkgroep niet vertegenwoordigd. Er ontbreekt meer bepaald een vertegenwoordiger van de Vlaams-nationale opinie, terwijl de Waals-nationale opinie er wel vertegenwoordigd is. Deze fout werd ook reeds gemaakt bij de samenstelling van het Harmel-centrum en mag thans niet herhaald worden.

S. O. S.

Mag ik even uw bijzondere aandacht vragen voor een buitengewoon dringende oproep ?

Wellicht zult U reeds in de pers gelezen hebben over de strijd, die de Vlamingen in Etterbeek, de tweede meest verfranste gemeente uit de Brusselse Agglomeratie, moeten voeren.

Wij zijn de eerste gemeente uit de Agglomeratie geweest, waar alle bestaande Vlaamse Verenigingen (TIEN) sinds 1959 samenwerken in een Centraal Secretariaat. Dit Secretariaat is dan ook het éniig orgaan, dat in naam van ALLE Vlamingen uit de gemeente optreedt.

Een bloeiend verenigingsleven onderstelt echter een lokaal. Daarom hebben enkele Vlamingen uit die verenigingen een Coöperatieve gesticht en op 1 januari 1961 een café met zaal overgenomen : nl. de Maelbeek, Oudergemselaan 154.

De ligging was echter té goed : recht tegenover het gemeentehuis. Het werd dan ook als een uitdaging aangezien, als een revolver gericht op het hart van de gemeente. De reactie bleef niet lang uit en onmiddellijk werden allerlei achterbakse middelen aangewend om het ons moeilijk te maken.

Wij hadden nochtans gehoopt, buiten en boven alle partijpolitiek, een voorbeeld van vriendschappelijk samenleven te kunnen geven in een typisch Brussels gemeente. Wat vielen we echter bedrogen uit...

Van de 8 franstalige verenigingen die er bij de overname vergaderden, komen er thans nog twee, niet omdat de overige 6 ontevreden waren, maar wegens drukking vanwege de Overheid. De gebruikte boycotmethodes zijn voor ons dan ook dodelijk : de fransdollen, met de burgemeester op kop, wachten nu op de sluiting. Men durft ons zelfs spottend vragen : « C'est pour quand la fermeture? »

DAT MAG EVENWEL NIET. Deze heren weten immers veel te goed dat indien ons lokaal verdwijnt, zij ons een vernietigende slag toebrengen en dat terzelfdertijd de andere gemeenten uit de Agglomeratie niet vlug iets zullen aanvragen : Etterbeek wordt immers als voorbeeld van intensieve Vlaamse werking vooropgezet.

In de huidige Vlaamse hoogkonjunctuur mag er eenvoudigweg geen spraak zijn van versagen, maar MOETEN we integendeel hier in Brussel standhouden : dat is thans een Vlaamse PLICHT.

Wij hebben bijgevolg de handschoen opgeraapt, maar alléén kunnen we het niet bolwerken. Wij hebben reeds hartstochtelijk gestreden en veel opgeofferd om ons lokaal te redden ; dit laatste zal enkel mogelijk zijn indien de Vlaamse Gemeenschap ons bijspringt.

U kunt ons op DRIE manieren helpen :

1. door een storting op mijn P.C.R. nr. 3074.97 (naar vermogen) ;
2. door zoveel mogelijk postprentkaarten aan te kopen tegen 20 F het pakje van 10 verschillende kaarten (een model wordt U in dit nummer aangeboden) ;
3. door de aankoop van een prachtig leeuwenschild (leeuw van Gruuthuze uit Brugge), geboetseerd door de Antwerpse beeldhouwer A. Liegeois, matte zwarte leeuw op gouden veld (bladgoud 24 karaat), 30 x 40 cm. tegen 325 F vrachtvrij thuis gebracht.

En aangezien onze aktie een kettingaktie moet worden, zouden we U ten eerste dankbaar zijn, indien U ons enkele interessante adressen zoudt willen overmaken of, wat nog beter is, zelf onze omzendbrief naar enkele kennissen zoudt willen versturen.

Dit solidariteitsbewijs zal voor ons een stimulans zijn om verder hier in het Brusselse op de voorposten te vechten en aldus dag in dag uit aan tegenwoordigheidspolitiek te doen.

Ik verberg het niet, dat heb ik aan uw Voorzitter, Dokter Goddeeris, gezegd : ik verwacht veel van de Academici. Ontgoochel ons dan a.u.b. niet. WIJ MOETEN STANDHOUDEN.

Voor uw steun, medewerking en medevoelen dank ik U bij voorbaat van ganser harte.

Dr. Jur. S. SZONDI,
Voorzitter Centraal Secretariaat Etterbeek
Karel Degrouxstraat 78, ETTERBEEK.
Tel. : 35.58.48.

Sluit aan bij het :

VERBOND DER VLAAMSE ACADEMICI

Sekretariaat : E. Jacquainlaan 126, Brussel

Postrekening : 4292.38 — Telefoon : 18.68.20 — Jaarlijks lidgeld : 200 F.
Het abonnementsgeld op het Mededelingenblad is begrepen in het lidgeld.

De Vlaamse Aktiekomitees

Vlaams Aktiekomitee Brussel en Taalgrens — Memorandum van 1 juni 1962.

Het Aktiekomitee brengt het memorandum in herinnering, dat na afloop van de Eerste Mars aan de Regering werd overgezonden, en waarin zijn doelstellingen werden vastgelegd. Deze doelstellingen lagen ten grondslag aan het doeltreffend verzet tegen elke vorm van talentelling en ronddeling van franstalige formulieren in het Vlaamse land.

Hoe staat het nu met de verwezenlijking van deze doelstellingen, in het licht van de ontwerpen, die door de Regering werden ingediend of aangekondigd ?

1. Afbakening van onze taal- en volksgrens met bestuurlijke aanpassing :

Het eerste ontwerp Gilson heeft, hoe onvolmaakt ook, enkele beginselkwesties beslecht, waaraan het Aktiekomitee biezonder veel belang hecht :

— Definitieve afschaffing van de talentelling in welke vorm of onder welke voorwaarden ook gehouden, met of zonder wettelijke gevolgen.

— Afbakening van de Vlaams-Waalse taalgrens.

— Gedeeltelijke aanpassing van de administratieve grenzen aan de taalgrens.

Dit is de eerste stap naar de aanpassing van de Staat en zijn instellingen aan de meerledigheid van het land.

Verder stipt het Aktiekomitee aan, dat in het ontwerp betreuzenswaardige leemten voorkomen, voor de rechtzetting waarvan het, eens dat de bovenbedoelde grondslagen gelegd zijn, uit alle kracht zal ijveren.

Het betreft :

— Het terugwinnen voor Vlaanderen, met volledig nederlandstalig regime, van ten onrechte overgehevelde Vlaamse gemeenten en gehuchten uit de streek Komen-Moeskroen.

— Het terugwinnen van Edingen en omliggende Vlaamse gemeenten en gehuchten.

— De aansluiting van Landen bij Limburg i.p.v. bij Brabant.

— De uitschakeling van de faciliteiten in tal van Vlaamse gemeenten langsheen de taalgrens en o.m. te Ronse.

Het Aktiekomitee wijst er in dit verband op, dat de aansluiting van de Voerstreek bij Limburg als definitief verworven moet worden beschouwd en dat met deze kwestie het eerste ontwerp Gilson staat of valt.

Wat betreft de Plat-Dietse streek : deze is oorspronkelijk Nederlands. Het Nederlands moet er dus op zijn minst een gelijkwaardige plaats bekleden naast het Duits en het Frans. s

2. Wettelijke vrijwaring van de gaafheid van onze kultuur en van ons grondgebied.

Wat dit punt betreft, stelt het Aktiekomitee vast dat het tweede wetsontwerp Gilson uitgaat van beginselen, die volledig in strijd zijn met die gehuldigd door het officiële Harmel-centrum, nl. erkenning van de kultuurgemeenschappen, erkenning van de homogeniteit van hun gebied en aanpassing van de minderheden.

Welnu, in het tweede wetsontwerp Gilson is het leidinggevend beginsel de bescherming van de minderheden die, in de taalgebieden, welke homogeen zouden moeten zijn, met een werkelijk statuut worden begiftigd en als dusdanig worden erkend.

Hoewel dit ontwerp schijnbaar de homogeniteit van de taalgebieden vooropzet, maakt het deze door belangrijke en veelvuldige afwijkingen tot een parodie en een aanfluiting van de besluiten van het bovenbedoelde Harmel-centrum.

Inderdaad, zoals het Harmel-centrum het kernachtig uitdrukt, « Mogen de openbare machten in geen geval de vorming en het behoud van taalminderheden in de ene of andere gemeenschap toelaten ».

Van die besluiten is praktisch niets overgebleven en wel om de volgende redenen :

A. STATUUT VAN DE MINDERHEDEN :

FACILITEITEN — *Probleem van de Vlaamse randgemeenten rond Brussel.*

Het invoeren van taalfaciliteiten op gebied van bestuur en onderwijs langsheen de taalgrens, rond Brussel, te Leuven en elders in het Vlaamse land. — Het Aktiekomitee verwerpt dit beginsel, omdat hier de werkelijke erkenning van de taalminderheden wordt ingevoerd. Dit is een achteruitgang op de taalwetgeving van 1932.

Derhalve eist het Aktiekomitee, meer bepaald wat de Vlaamse randgemeenten rond Brussel betreft, het behoud van het integraal Vlaams karakter van die gemeenten en derhalve de afschaffing van de bestaande onwettelijke faciliteiten in de gemeenten Drogenbos, Kraainem, Linkebeek en Wemmel.

Het Komitee verwerpt met des te meer redenen elke vorm van nieuwe faciliteiten in alle randgemeenten.

Het statuut dat men aan de randgemeenten wil opleggen, is tenslotte geen zgn. faciliteitenstelsel, maar het *taalstelsel van de Brusselse agglomeratie* op gebied van bestuur en onderwijs, met het Nederlands vooraan.

Indien de Vlaamse gemeenschap verplicht wordt in deze Vlaamse gemeenten te wijken voor de asociale aanmatiging van franssprekende inwijkelingen, wordt het bewijs geleverd dat de Vlaamse burger niet als gelijkwaardige wordt behandeld en wordt meteen de rol van Brussel, als Rijkshoofdstad en ontmoetingscentrum van de grote nationale gemeenschappen, in het gedrang gebracht.

B. STATUUT VAN DE BRUSSELSE AGGLOMERATIE.

Het tweede ontwerp dient zich aan als de voltooiing van het taalgrensoontwerp doch ten onrechte. Het verzuimt inderdaad de bestuurlijke grenzen van het arrondissement Brussel te wijzigen om ze te doen samenvallen met de grenzen van het ééntalige gebied rondom de Brusselse agglomeratie.

Het Aktiekomitee is voorstander van de oprichting van een Rijksgedebied Brussel, omvattende de 19 gemeenten van de Brusselse agglomeratie, waar dan ook een bijzondere taalregeling moet gelden, en een provincie Vlaams Brabant, omvattende drie Vlaamse arrondissementen, nl. het arrondissement Leuven en, zoals voorzien in het wetsvoorstel Verbaanderd-Vanderpoorten, een arrondissement Halle-Asse, en een arrondissement Vilvoorde-Zaventem.

De oprichting van een provincie Vlaams Brabant is de oplossing die het Harmelcentrum ter verzekering van de homogeniteit van Vlaams Brabant voorstelt en geen enkele reden is sterk genoeg om van deze oplossing af te zien, en zeker niet de bekommernis om, eensdeels het Brusselse imperialisme in te volgen, en anderdeels de franstalige minderheden te beschermen, zoals het ontwerp het doet.

De noodzakelijkheid van de oprichting van een Rijksgedebied Brussel met een speciaal statuut is des te klemmender, daar geen enkele taalregeling voor de Brusselse gemeenten en voor de Brusselse gemeentescholen tegen de sabotage van de 19 Brusselse burgemeesters opgewassen is.

Zolang de 19 burgemeesters meester blijven van de toepassing van de taalregeling in hun diensten en in hun verfransingsscholen, kan Brussel geen «gemeengoed worden van de Vlaamse en Waalse kultuurgemeenschappen, waar de Vlamingen hun taal kunnen gebruiken en hun kultuur ontwikkelen».

Het Aktiekomitee eist dat Brussel een speciaal publiekrechtelijk statuut zou krijgen, waarbij de burgemeesters alle macht inzake taal-, onderwijs- en kulturaangelegenheden wordt ontnomen.

Wat de interne taalregeling binnen de Brusselse agglomeratie betreft, volgt uit dit speciaal publiekrechtelijk statuut :

— Het invoeren van een beurtstelsel, d.w.z. het periodisch afwisselend gebruik van het Nederlands en het Frans voor de behandeling van alle zaken die niet door partikulieren werden ingeleid of niet in een van beide taalstreken lokaliseerbaar zijn. Dit stelsel zal ertoe bijdragen het Nederlands in de Brusselse agglomeratie als gelijkwaardige ambtstaal te doen erkennen door het personeel van de plaatselijke besturen. Inderdaad, het bijzonder ingewikkeld taalstelsel dat door het ontwerp voor de behandeling van de zaken wordt ingevoerd, maakt elke stipte controle onmogelijk en ontslaat het personeel, dat geacht wordt niet met het publiek in betrekking te komen, van het gebruik van het Nederlands als gesproken taal in binnendienst en zelfs met de partikulieren.

— De toekenning van alle openbare ambten in elke gemeente van de agglomeratie naar rato van tenminste 50 % aan de houders van een nederlandstalig diploma. Dit is een onmisbare voorwaarde om gelijkheid van kansen te waarborgen.

Wordt deze gelijkheid niet matematicisch bepaald, dan zal zij onvermijdelijk in het gedrang worden gebracht, zoals dit nu het geval is voor manoeuvres en praktijken om Vlaamse kandidaten te weren of te ontmoedigen, zoals de valse voorlichting van de kandidaten of de eenzijdige of gebrekkige publiciteit voor openstaande betrekkingen.

— Bescherming van de objektieve taalvrijheid van de inwoners. Alle akten van de burgerlijke stand, berichten en mededelingen aan het publiek dienen in beide talen gesteld.

De voorstelling van de Nederlandse en Franse teksten moet gelijkwaardig zijn. De tekst, gesteld in de taal, die krachtens het beurtstelsel in een bepaald jaar de eerste voertaal is, dient links of bovenaan te staan.

Voor individuele betrekkingen met de partikulieren, wordt de taal van de partikulier bepaald door de taal van zijn identiteitskaart. De tweetalige identiteitskaarten worden vervangen door ééntalige, Nederlands of Frans.

De nieuwe inwijkelingen uit Vlaanderen en Wallonië behouden in de toekomst hun ééntalige Nederlandse, resp. Franse identiteitskaart. Voor de kinderen zal de taal van de identiteitskaart dezelfde zijn als die van hun ouders.

— Herwaardering van het Nederlands onderwijs in de agglomeratie.

De Regering moet zorgen voor de oprichting van een gelijkwaardig en zelfstandig net van nederlandstalig en franstalig onderwijs, van kleuterklas tot universiteit.

Al is het onmisbaar dat de klassen van het Nederlands taalstelsel onder het gezag staan van een inrichtingshoofd van dat zelfde taalstelsel, zoals het ontwerp Larock-Van Elslande bepaalt, is het ook onontbeerlijk nauwkeurig de voorwaarden te bepalen om als «inrichtingshoofd behorende tot het Nederlandse taalstelsel» te kunnen worden beschouwd.

Wat betreft de taal van het onderwijs, moeten de volgende beginselen gelden :

- 1) Voor de kinderen, die in de Brusselse agglomeratie wonen op het ogenblik van de bekendmaking van de wet, wordt de verplichting het nederlandstalige of franstalige onderwijs te volgen bepaald door de taal van het studiegetuigschrift of diploma van de vader of de persoon die de ouderlijke macht uitoefent; deze heeft nochtans het recht om te bewijzen dat de taal waarin het kind werd opgevoed, niet die is van zijn eigen studiegetuigschrift of diploma.
- 2) Voor de kinderen van inwijkelingen wordt de voertaal voor het onderwijs bepaald door de taal van de identiteitskaart van de ouders of van hun eigen identiteitskaart.
- 3) Voor de kinderen die wonen in Vlaamse of Waalse gemeenten : Verbod om in de instellingen, gelegen in de Brusselse agglomeratie, onderwijs te ontvangen in een andere taal dan die van de streek, waaruit ze herkomstig zijn. M.a.w. : de kinderen herkomstig uit het Vlaamse land, ontvangen het onderwijs in de Brusselse agglomeratie uitsluitend in de scholen van het Nederlandse taalstelsel, deze herkomstig uit het Franstalige gebied, in de scholen van het Franse taalstelsel.

C. ERKENNING VAN DE RECHTEN VAN ANDERSTALIGEN IN HET VLAAMSE LAND.

Het Aktiekomitee verwerpt met klem de erkenning van de rechten van anderstaligen in het Vlaamse land, zoals die wordt nagestreefd in het zgn. tweede wetsontwerp Gilson en in het nog in te dienen wetsontwerp Larock-Van Elslande op het taalgebruik in het onderwijs.

1. Wat betreft de Vlaamse gewestelijke diensten op bestuurlijk gebied.

Het tweede wetsontwerp Gilson voorziet voor de Vlaamse gewestelijke diensten dat zo de ambtsgebieden van deze diensten (provincies, arrondissementen, gedecentraliseerde diensten van de centrale besturen, enz.), al ware het maar één gemeente met faciliteiten omvatten, verplicht zijn franstalige formulieren af te leveren aan de franstalige en in het Frans briefwisseling te voeren.

Er zijn in het Vlaamse land ongeveer 1.250 gemeenten.

Indien het tweede ontwerp wet wordt, zullen enkel de gemeenten van de provincie Antwerpen, nl. ongeveer 150, taalhomogeen blijven, en dan nog maar uitsluitend uit het oogpunt van de gewestelijke diensten.

Er zijn dus ongeveer 1.100 Vlaamse gemeenten die niet meer taalhomogeen zullen zijn en dit naar aanleiding van de verborgen taalfaciliteiten die tot stand komen in het raam van de gewestelijke diensten van de Staat en allerlei andere openbare diensten en instellingen.

De herindeling van die ambtsgebieden op basis van de taalgebieden is dus een dwingende eis. Dit is o.m. van essentieel belang voor het behoud van de Vlaamse gemeenten van het arrondissement Brussel.

2. Wat betreft de centrale besturen en de Brusselse gemeentebesturen :

a) *Op bestuurlijk gebied.*

Het ontwerp Gilson voorziet dat, met uitzondering van de vennootschappen, door deze besturen aan de franstaligen gevestigd in het Vlaamse land, alsmede aan de Leuvense universiteit, de Antwerpse Handelshogeschool, enz., op Fransne briefwisseling in het Frans zal worden geantwoord.

Verder zullen alle formulieren uitgaande van de centrale besturen in beide talen kunnen bekomen worden.

b) *Op schoolgebied.*

Het wetsontwerp Larock-Van Elslande voorziet verder dat de afschaffing van de transmutatieklassen betaald wordt met de oprichting van volwaardig franstalige kleuter- en lager onderwijs ten behoeve van de franstaligen van de taalgrens en van de randgemeenten alsmede ten behoeve van de franstalige beroepsmilitairen, het personeel van de Leuvense universiteit, enz...

D. DE CENTRALE BESTUREN.

Het Aktiekomitee eist op dit gebied :

- Invoering van taalkaders, d.w.z. : verdeling van alle functies tussen nederlandstaligen en franstaligen in verhouding tot de bevolking.
  - Geen tweetalig kader doch beperking van de tweetalige ambten tot koördinatiefuncties tussen de nederlandstalige en franstalige diensten, na voorafgaande splitsing.
  - Decentralisatie van de hoofdbesturen.
  - Verplichte splitsing binnen een bepaalde termijn van de centrale openbare diensten en aanduiding van de wijze waarop de koördinatie tussen de franstalige en nederlandstalige diensten zal moeten geschieden.
  - Alle briefwisseling van de hoofdbesturen met het Vlaamse land moet in het Nederlands worden gevoerd; alle formulieren, alle berichten en mededelingen mogen in het Vlaamse land enkel in het Nederlands worden ter beschikking gesteld, uitgereikt of ter kennis gebracht.
- Indien dit niet het geval is, moet men over tien jaar opnieuw een strijd rond de tweetalige formulieren bij de volkstelling verwachten.

E. TOEZICHT EN SANKTIES.

Het toezicht op de toepassing van de taalregeling in het onderwijs alsmede in de openbare en ermee gelijkgestelde diensten moet worden overgedragen aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers.

Het fiasco van het toezicht uitgeoefend door de Vaste Commissie voor Taaltoezicht en door de Taalinspectie van het ministerie van Openbaar Onderwijs is o.m. grotendeels te wijten aan het feit dat de ministers meester waren van de taaltoezichtsorganen alsmede dat de toezichtsorganen slechts adviesrecht hadden.

Zoals de Kamer van Volksvertegenwoordigers toezicht uitoefent op de Staatsuitgaven door middel van het Rekenhof, zo moet ook de Kamer van Volksvertegenwoordigers, door middel van de Vaste Commissie voor Taaltoezicht en de Taalinspectie voor het onderwijs, het nodige taaltoezicht verzekeren.

Het toezicht op de toepassing van de taalwetten is even belangrijk als het toezicht op de Staatsuitgaven en verdient dus de bestendige aandacht van de Kamer.

De leden van de Vaste Commissie voor Taaltoezicht en de leden van de Taalinspectie voor het onderwijs moeten worden voorgedragen door de op te richten Kultuurraden en, in afwachting daarvan, door de Kamer van Volksvertegenwoordigers.

De Vlaamse leden zullen, in kollege optredend, bij de bevoegde instanties en bij de Raad van State, de vernietiging van alle beslissingen, benoemingen, en verordeningen kunnen vragen die zij in strijd achten met de taalwetten en die worden begaan in het Nederlandse taalgebied alsmede in de Brusselse agglomeratie.

Het Aktiekomitee verwerpt het stelsel van het tweede ontwerp Gilson dat het inleiden door de Vlaamse leden van een vordering tot vernietiging van in de Brusselse agglomeratie begane overtredingen ondergeschikt maakt aan het akkoord van de Waalse leden.

Om een degelijke behandeling van de bij de Vaste Commissie en bij de Taalinspectie voor onderwijs ingediende klachten te waarborgen, moeten instructieprocedure, tegen-sprekelijke debatten, publikatie van de adviezen en bijstand van de klagers worden voorzien. De besturen, die in het ongelijk worden gesteld, moeten hiervan de kosten dragen.

Het Aktiekomitee, geleerd door dertig jaar taalwetovertrekking, is bovendien van oordeel dat men het « taal misdrijf » moet invoeren en dat alle taalwetovertrekkingen strafrechtelijk moeten gesanktionerd worden. Dit is de meest probate wijze om de taalwetovertrekkingen te beteugelen.

De bovenstaande eisen kunnen onmogelijk worden losgemaakt van de industrialisering en de economische- en kulturele expansie van het Vlaamse land.

Volkswelvaart en kulturele opgang zijn onverbreekbaar verbonden.

De hierboven afgekondigde standpunten betreffen enkel het gebied van de thans in behandeling zijnde taalwetgeving.

Zij doen geen enkele afbreuk aan de verder reikende eisen gesteld op kultureel, sociaal-economisch en politiek gebied door de bij het Aktiekomitee aangesloten Vlaamse verenigingen.

Zij worden echter door al de Vlaamse verenigingen beschouwd als de onmisbare grondslag tot elke waarachtige ontplooiing van de Vlaamse volksgemeenschap op elk gebied.

Daarom zijn alle Vlaamse verenigingen, die hierbij de tolk zijn van de Vlaamse gemeenschap en tot het bereiken van dit doel in het Aktiekomitee samenwerken, vast besloten deze stellingen te doen zegenvieren.

De bij het Aktiekomitee aangesloten verenigingen zijn :

- Algemeen Katholiek Vlaamse Hogeschooluitbreiding.
- Algemeen Nederlands Zangverbond.
- Antwerpse Gouwbond.
- Bond der Limburgers.
- Bond der Oost-Vlamingen.
- Davidfonds.
- Erasmusgenootschap.
- IJzerbedevaartkomitee.
- Komitee Frans-Vlaamse Kultuurdag.
- Koninklijke Bond der West-Vlamingen.
- Katholieke Werklieden Bond — arrondissement Brussel.
- Langohr-Veltmans-Komitee.
- Nieuw Verbond Vlaamse Oudstrijders.
- Oud-Ledenbond Liberaal Vlaams Studentenverbond.
- Verbond van het Vlaams Overheidspersoneel.
- Verbond Vlaamse Academici.
- Verbond Vlaams Verzet.
- Vermeylenfonds.
- Vlaams Economisch Verbond.
- Vlaamse Toeristenbond — Vlaamse Automobilistenbond.
- Vlaams Geneesheren Verbond.
- Vlaams Kruis.
- De verenigingen aangesloten bij het Vlaams Jeukdkomitee.
- Vlaams Komitee voor Brussel.
- Vlaamse Volksbeweging.
- Willemsfonds.

**Vlaams Aktiekomitee voor Volksgezondheid — Persmededeling van 12 september 1962 :
De Brusselse Kommissie van Openbare Onderstand en haar Vlaamse beschermelingen.**

In de pers verscheen einde april 11. een overzicht over de taaltoestanden in de Brusselse Kommissies van Openbare Onderstand.

In een omzendbrief van 19 maart 1953 had wijlen de heer A. De Taeye, toen minister van Volksgezondheid aangedrongen om in de K.O.O.'s « personen te plaatsen die een brede sociale geest hebben en die biezonder bevoegd zijn inzake onderstand ».

Vermits te Brussel de Vlamingen tussen de behoeftigen naar verhouding talrijker zijn dan tussen de gehele bevolking, en ongetwijfeld de volstrekte meerderheid uitmaken, heeft de K.O.O. daaruit de passende konklusies getrokken.

Leden van de K.O.O. :	12 franstaligen,	0 nederlandstaligen.
Dienst voor huisverzorging :	37 franstaligen,	3 nederlandstalige dokters.
Dokters der hospitalen :	248 franstaligen,	2 nederlandstaligen.

Op 28 april 11. had het Vlaams Aktiekomitee voor Volksgezondheid volgend schrijven gericht aan de voorzitter van de K.O.O. van Brussel :

« Mevrouw de Voorzitter,

Einde november 1960 signaleerden wij U een kleine overtreding van de taalwet in bestuurszaken in het Instituut Bordet. Bovendien wezen wij U op de onwelvoeglijke brief, terzake door een personeelslid van genoemd Instituut gericht aan het Verbond van het Vlaams Overheidspersoneel.

U hebt ons op 9 december 1960 geantwoord :

- 1) dat maatregelen getroffen werden tegen het grotelijks in fout zijnd personeelslid,
- 2) dat maatregelen getroffen werden om soortgelijke houdingen in de toekomst onmogelijk te maken,
- 3) dat de taalwet in alle instellingen van de K.O.O. stipt zou nageleefd worden.

U herinnert zich ongetwijfeld, dat wij U in ons schrijven van 28 januari 1961 om uw korrekte houding gefeliciteerd hebben.

Het is mogelijk, dat U op 9 december 1960 niet wist, dat de taalwet in bestuurszaken van 28 juni 1952, in werkelijkheid helemaal niet wordt nageleefd in de K.O.O. van Brussel, zelfs niet naar de uiterlijke schijn, en zeker niet naar de geest.

Einde februari 1961 hebben wij U verschillende gevallen kenbaar gemaakt, waarin zonder blikken of blozen de taalwet werd overtreden in diensten van Uw Kommissie.

In mei en juli 1961 herinnerden wij aan deze brieven. Op dit ogenblik wachten wij nog altijd op het eerste antwoord. Dit niet antwoorden is op zichzelf natuurlijk geen overtreding van de taalwet. Of die houding strookt met de wellevendheid, laten wij in het midden. Deze houding schijnt echter wel aan te wijzen, in welke mate de taal van de meerderheid der Belgen wordt geacht in de Kommissie van Openbare Onderstand van de hoofdstad.

In bijlage bezorgen wij U de tekst van een mededeling, die dezer dagen in de pers zal verschijnen en die betrekking heeft op de toepassing der taalwet in de K.O.O. van Brussel. Uit de sinds 9-12-61 door de K.O.O. aangenomen houding kan men wel afleiden, dat dit haar niet interesseert. Wij menen nochtans, dat dit ver doorgedreven fairplay van onzentwege niet in het nadeel der Vlaamse zieken en andere sukkelaars zal uitvallen ».

Men had kunnen verwachten, dat de K.O.O. de gepubliceerde statistieken zou uitgepluisd hebben om er onjuistheden in te ontdekken, dat ze uitvluchten zou gezocht hebben om de wantoestanden uit te leggen, dat ze maatregelen zou treffen om geleidelijk tot normale verhoudingen te komen.

Niets van dat alles. Ziehier het antwoord van de K.O.O. dd. 10 mei 1962.

« Mijnheer de Voorzitter,

De Commissie van openbare onderstand van Brussel heeft ter zitting van 8 mei 1962 kennis genomen van uw schrijven van 28 april 11., waarbij U aan haar Voorzitter uw kommer uitdrukt aangaande de eentalige personen die in onze instellingen verzorgd worden.

Wij hebben opdracht gekregen U gerust te stellen en U de verzekering te geven dat de zieken die zich aan onze inrichtingen toevertrouwen de best mogelijke zorgen genie-

ten zonder inachtneming van filosofische of godsdienstmening, van taal, nationaliteit of vermogen ».

Blijkbaar vinden de dames en heren der Brusselse K.O.O. dat de toestand helemaal niet abnormaal is. Franstaligen en nederlandstaligen worden immers op dezelfde manier behandeld : in het Frans. Men moet kleingeestig zijn om op te werpen, dat voor de Vlamingen die Franse zorgen doen denken aan de hulp van een bekwaam dierenarts.

Het Vlaams Aktiekomitee voor Volksgezondheid was het niet helemaal eens met de opvatting van de Brusselse K.O.O.

Ziehier zijn antwoord dd. 24 mei 1962.

« Mevrouw de Voorzitter,

Met verstomming hebben wij kennis genomen van uw schrijven van 10 mei 1962, waarbij U zich kwijt van de opdracht, U door de Kommissie gegeven, ons gerust te stellen aangaande de zorgen, verstrekt aan Vlaamse mensen in instellingen uwer Kommissie.

Mogen we er Uw aandacht op vestigen, dat Uw zeer beleefd geformuleerde brief, nochtans door minstens 90 % der Vlamingen enkel zal geïnterpreteerd worden als een blijk van ver doorgedreven cynisme en een volslagen gebrek aan goede trouw.

Persoonlijk denken wij nochtans, dat deze interpretatie onjuist is. Wij menen eerder, dat U, wellicht tengevolge van de totaal eenzijdige franstalige samenstelling van uw Kommissie, zelfs niet inziet, dat er zich een probleem stelt en nog minder, hoe ernstig dit vraagstuk is.

Wil U even veronderstellen, dat U, als franstalige zou verplicht zijn (U zou geen keus hebben) U te laten verzorgen door een Duits geneesheer (het weze een zeer knap dokter en professor), die misschien wel enkele woorden gebroken Frans kent, maar die tot U langs een tolk zou moeten spreken. Van zulke geneeskunde zou U terecht niet willen. Welnu, met alle verschuldigde eerbied, maar de gewone zieken in uw hospitalen, het mogen nu behoeftige dompelaars zijn, hebben even veel rechten als Uzelf op een goede geneeskunde. Dit is niet het geval, zolang de Vlaamse zieken geen Vlaamse geneesheren vinden in de Brusselse hospitalen. Wanneer U het tegenovergestelde gelooft, dan bedriegt U zichzelf.

Wij verzoeken U bijgevolg met aandrang Uw verantwoordelijkheid met ernst te onderzoeken. De enige logische konklusie kan slechts zijn : de onmiddellijke aanwerving van een merkelijke reeks bekwame geneesheren met nederlandstalig diploma ».

Tot nogtoe heeft de K.O.O. niet geantwoord. Wacht zij wellicht, tot Ministers, Burge-meesters, Gemeenteraadsleden, Volksvertegenwoordigers het gezond verstand wakker schudden ?

**Vlaams Aktiekomitee voor Volksgezondheid — Persmededeling van 25 september 1962 :
De Antwerpse Kommissie van Openbare Onderstand laat deze van Brussel niet los.**

De lezers weten ongetwijfeld, dat in de K.O.O. van de tweetalige hoofdstad Brussel wonderlijke toestanden bestaan, o.m. dat van de 12 leden er 12 franstaligen zijn (men zal wel willen berekenen hoeveel nederlandstaligen er dan zijn) en dat van de 250 dokters der K.O.O. hospitalen er 248 zijn die franstalig zijn en 2 nederlandstalig.

De toestanden in de Antwerpse K.O.O. zijn niet dezelfde. Wellicht is het de lezer bekend, dat de stad Antwerpen en haar K.O.O. volgens de 30 jaar oude taalwetgeving eentalig nederlands is...

Welnu de K.O.O. van Antwerpen stelt op dit ogenblik ongeveer 50 % dokters te werk met franstalig diploma en 50 % dokters met een nederlandstalig diploma. Dat klinkt natuurlijk ongelooflijk; het is nochtans niet onwettelijk. Objektief moet men trouwens erkennen, dat er vóór een 30-tal jaren vrijwel geen nederlandstalig gediplomeerde dokters waren. Het is dus niet abnormaal, dat de K.O.O. nog steeds een aantal dokters van 50 jaar en ouder in dienst heeft, die slechts een franstalig diploma hebben, hoezeer zulks, ook in het belang der zieken, te betreuren is.

Wel ware het normaal, dat de K.O.O. zou dekreteren, dat in de toekomst voor al haar aanwervingen een nederlandstalig diploma als voorwaarde zou gesteld worden. Dat staat weliswaar in geen enkele wet. Het staat, begrijpelijkerwijze, echter nog veel minder in enige wet, dat dergelijke voorwaarde niet zou mogen gesteld worden.

Dat een ruim deel der geneesheren van de K.O.O. in de huiskring Frans spreken is wellicht zonderling. Het bewijst dat deze mensen, die meestal (niet altijd) Nederlands

kunnen spreken en het verstaan, zich willen afscheiden van de zieken, die ze verplegen. De lezer zal wellicht menen, dat zulke mentaliteit voor een goede geneeskunde niet bevorderlijk is, maar de wet verbiedt dergelijke toestanden niet. Met wat goede wil kan de K.O.O. daar natuurlijk een stokje voor steken.

Die dokters vergenoegen er zich nochtans niet mee thuis Frans te spreken. Ze doen dat ook in de hospitalen der K.O.O. aan het bed der zieken. En dat is niet meer wettelijk. En ze vullen de medische dossiers in het Frans in. En dat is evenmin wettelijk.

Op 22 maart 1962 vestigde het Vlaams Aktiekomitee voor Volksgezondheid de aandacht van de Voorzitter der Antwerpse K.O.O. op deze toestanden.

Het antwoord van 16 april was kurieus. De Voorzitter schreef nl. dat die grieven hem onbekend waren en dat hij inlichtingen vroeg aan de Beroepsvereniging van de geneesheren, gehecht aan de K.O.O.

Dat de Voorzitter het verkieselijk vond te bekennen, dat hij niet wist wat er in zijn K.O.O. omgaat, was al erg ongewoon.

Als dan op 9 mei 1962 wordt geschreven door de K.O.O., dat ook de beroepsvereniging van die wetsovertredingen niets afweet, wordt het een vaudeville. Het geldt hier toestanden, die aan tientallen van personen in het Antwerpse bekend zijn. Men kan desnoods nog aanvaarden, dat de Voorzitter der beroepsvereniging te goeder trouw is, maar dat hij ook niet weet, wat er gebeurt. De Antwerpse zieken verdienen echter niet, dat de verantwoordelijken zo weinig afweten van de ware toestanden.

Het Vlaams Aktiekomitee voor Volksgezondheid heeft dan op 16 juni 1962 voorgesteld, dat de dokters van de K.O.O. samen met één of meer dokters voorgesteld door het Vlaams Aktiekomitee, een rondgang zouden doen in de hospitalen der Antwerpse K.O.O.

De K.O.O. heeft op dit voorstel na ruim 3 maanden nog niet gereageerd. Wellicht meent de K.O.O., dat dergelijke struisvogelpolitiek haar stelling versterkt.

Zij zou wellicht kunnen rekenen buiten de nieuwsgierigheid van Ministers, Parlementsleden, Burgemeesters, Gemeenteraadsleden en van de openbare mening.

Vlaams Aktiekomitee voor Volksgezondheid — Persmededeling van 16 november 1962 : Nog over de Brusselse Kommissie van Openbare Onderstand.

De lezers herinneren zich, dat in april en september 1962 een paar artikels verschenen, waarin de ongelooflijke taaltoestanden in de Brusselse K.O.O. aan de kaak werden gesteld.

De heer L. Cooremans, Burgemeester van Brussel, werd gevraagd, er voor te zorgen, dat aan deze toestanden een einde zou gesteld worden.

De heer Burgemeester is daar niet op in gegaan. Wel is hij zo openhartig geweest zijn mening te kennen te geven. Omwille van het fair-play, lijkt het ons aangewezen ook zijn stellingen in de pers te publiceren.

I. In het artikel van april stond te lezen : « Zouden de dames en heren, leden der Brusselse K.O.O. er zo beschaamd over zijn, dat op de 12 leden er 12 tot de Franse taalgemeenschap behoren ? »

Advies van de heer burgemeester Cooremans : « Hier dient te worden opgemerkt dat deze leden gekozen zijn in de 2de graad. Ze zijn de uiting van de Gemeenteraad, dus van de bevolking ».

Daarmee weet men het dus : de twaalf leden van de K.O.O. zijn allen franstaligen, omdat alle leden van de Brusselse Gemeenteraad franstaligen zijn (hetgeen niet waar is), en omdat de ganse Brusselse bevolking franstalig is (hetgeen nog veel minder waar is).

Welke partij, vertegenwoordigd in de Gemeenteraad van Brussel, durft het aan zich openlijk akkoord te verklaren met de kommentaar van de heer burgemeester Cooremans ?

II. Verder vermeldde het artikel van april 1962, dat de medisch-farmaceutische dienst voor de huisverzorging 37 dokters omvatte, waarvan 3 ingeschreven bij de Vlaamse Orde en de overigen dus bij de Franstalige Orde. Daarbij werd vermeld, dat van de 3 er 2 niet in de mogelijkheid waren de Franstalige Orde te kiezen, daar ze te Diegem wonen. De derde in de Vlaamse Orde ingeschreven bedient de vrijwel eentalige nederlandstalige sektor van Neder-Over-Heembeek...

Kommentaar van de heer burgemeester Cooremans :

« a) Deze practici zijn niet benoemd, doch aangenomen door de K.O.O. ». Indien er geen Vlaamse kandidaten door de K.O.O. werden afgewezen, dan schijnt inder-

daad op dit punt de K.O.O. minder in fout. Toch ware het normaal geweest, dat de K.O.O. een speciale oproep had gedaan bij de Vlaamse Brusselse dokters, gelet op de meerderheid Vlamingen bij de Brusselse sukkelaars.

Verder kommentaar van de heer burgemeester Cooremans :

« b) Het is waarschijnlijk dat de meerderheid dezer geneesheren in de Brusselse omgeving woonachtig, franstalig zijn, hetgeen de kennis van de tweede taal natuurlijk niet uitsluit.

In feite, indien de meeste geneesheren op de Franse taalrol ingeschreven zijn — en dit hangt niet af van de bestuurlijke overheid — mag men aannemen, dat zij in 't algemeen genoeg Nederlands kennen, of ten minste het Brussels dialect dat in de volkswijken der stad gesproken wordt ».

De kommentaar omvat enkele positieve elementen :

1. De heer burgemeester aanvaardt hier, dat in de volkswijken der stad een Vlaams dialect gesproken wordt. Er wordt echter niet gepreciseerd of het normaal is, dat deze mensen in de gemeenteraad en in de K.O.O. door Vlamingen vertegenwoordigd zijn.
2. Het ware zeker fout te eisen, dat de dokters A.B.N. zouden spreken bij hun bezoek aan de volkswijken. Het is zeer goed, dat zij, van mens tot mens, dus in dialect, met de patienten kunnen praten. Het ware echter ook goed, dat ze ook in algemeen beschaafd konden praten met mensen, die dit wensen.
3. De heer burgemeester Cooremans doet verstaan, dat sommige Vlaamse dokters de Franse Orde zouden verkozen hebben. Het woord is aan de Brusselse dokters. Wordt er soms drukking uitgeoefend ?
4. Er wordt niet gezegd, dat de nederlandstalige Brusselse dokters geen Frans met patienten kunnen spreken. Men kan vermoeden, dat zulks hun geen bijzondere moeite zou kosten.

III. Het artikel van april vermeldde, dat op 250 geneesheren, werkzaam in de hospitalen der Brusselse K.O.O., er twee ingeschreven zijn bij de nederlandstalige orde. Kommentaar van de heer burgemeester Cooremans :

« Dit is juist. Laat ons aanstippen, dat op dit gebied onze hospitalen gebonden zijn door de overeenkomsten met de Vrije Universiteit van Brussel die nog niet helemaal verdubbeld is op taalgebied. Nochtans, vóór hun benoeming moeten de geneesheren een (mondeling) examen afleggen over de voldoende kennis van de tweede taal ».

1. De heer burgemeester schijnt er op te wijzen dat de toestanden zullen genormaliseerd worden, zohaast de fakulteit Geneeskunde der V.U.B. volledig zal ontdubbeld zijn. Het ware wenselijk, dat ter zake een positieve timing zou vastgesteld worden.
2. Er wordt niet bepaald, wat een voldoende kennis der « tweede taal » wordt geacht.
3. Er wordt ook niet meegedeeld, wie die kennis beoordeelt. Zeker is het niet het Vast Wervingssekretariaat. Indien dit wel het geval was, zou zulks een alleszins heelwat solidere waarborg bieden.

IV. Het artikel van april 62 vermeldde : « Men is er nooit toe overgegaan vast te stellen vóór een examen, of een Vlaming dan wel een franstalige zal aangeworven worden ».

De heer Cooremans vat dit als volgt samen : « In 't algemeen is het aangeworven personeel franstalig en de K.O.O. zorgt er voor dat het zo weze ». De samenvatting is inderdaad totaal onjuist. Wel juist is, dat een ruim aantal nederlandstalige verpleegsters aangeworven worden alleen omwille van het feit dat er zich geen franstalige kandidaten aanbieden.

V. De gebruikte taal voor de « binnendiensten » is het Frans.

Kommentaar van de heer burgemeester : « Dit is juist en stemt overeen met de wet.

1. Dit is een impliciete erkenning, dat o.m. voor de dokters der K.O.O. van Brussel de taalwet na 30 jaar bestaan nog steeds niet wordt nageleefd.
2. De heer burgemeester vergeet te vermelden, dat een beslissing om de binnendiensten in het Nederlands te beheren even wettelijk ware geweest. Zelfs een regeling, waarbij beide nationale talen in binnendienst op gelijke voet zouden gesteld zijn, zou ook volkomen wettelijk geweest zijn. Ware deze oplossing misschien al te nationaal geweest ?

Symposion over het federalisme.

Op de ledenvergaderingen van de gouden worden de verschillende aspecten van het federalisme toegelicht. Hierna volgen de onderwerpen dezer referaten, welke achteraf zullen samengebundeld worden in een monografie over het federalisme.

1. De evolutie van het naoorlogs federalisme in België,
door Prof. W. Couvreur.
2. Federalisme en cultuur,
door Dr. jur. P. Beckman.
3. Federalisme en kulturele autonomie,
door Prof. W. Opsomer.
4. Politieke aspecten van het federalisme,
door Mr. F. Vanderelst.
5. Federalisme en het probleem Brussel,
door Mr. H. Borginon.
6. Sociaal-ekonomische aspecten van het federalisme,
door Drs. J. Matton.
7. Het federalisme op regionaal, Europees en mondiaal vlak,
door Z.E.P. Prof. M. De Laere o.p.
8. Konkrete uitbouw van het federalisme in andere landen,
door Mr. D. Deconinck.
9. Vrijzinnig standpunt over het federalisme,
door dh. R. Becquaert.
10. Waalse visie omtrent het federalisme,
door Prof. M. Bologne.
11. Deutschbelgiën in einem eventuell föderal gegliederten Staat,
door dh. H. Schillings, sekretaris van de « Vereinigung zum Schutz und zur Pflege der Muttersprache (Eupen) ».

De Onderlinge Ziekenkas

Mutualiteitsvereniging voor Vrije Beroepen
Wettelijk erkend bij Koninklijk Besluit van 20-10-1953
Telefoon : 38.49.48 — Postcheque : 4402.75

De Onderlinge Ziekenkas werd gesticht door en voor de vrije beroepen.
De Onderlinge Ziekenkas omvat volgende diensten :

A. DE GEZONDHEIDSDIENSTEN :

verlenen aan de leden en hun gezin dezelfde voordelen en tussenkomsten als deze voorzien voor het Regentsbesluit van 21 maart 1945 betreffende de verplicht verzekerden.

Bijdrage :

voor alleenstaanden 180 fr. per maand
voor gezinshoofden 230 fr. per maand
voor schoolgaande kinderen van 17 tot 25 jaar en inwonende ascendenten wier maandelijks inkomen 2.000 fr. niet overtreft 50 fr. per maand.

B. DIENST DER VERGOEDING BIJ VOLLEDIGE WERKONGESCHIKTHEID ten gevolge van ziekte en ongeval.

De vergoedingen worden uitgekeerd van de 21^e dag der werkongeschiktheid af.

REEKS E. maandelijks bijdrage 85 fr.
dagelijkse vergoeding : 300 fr. per werkdag gedurende 5 maanden + 10 dagen.
100 fr. tot de ouderdom van 64 jaar voleind.

REEKS F. maandelijks bijdrage 170 fr.
dagelijkse vergoeding : 500 fr. per werkdag gedurende 5 maanden + 10 dagen.
200 fr. tot de ouderdom van 64 jaar voleind.

REEKS G. maandelijks bijdrage 225 fr.
dagelijkse vergoeding : 500 fr. per werkdag gedurende 2 maanden + 10 dagen.
700 fr. per werkdag gedurende de drie volgende maanden.
400 fr. tot de ouderdom van 64 jaar voleind.

REEKS H. maandelijks bijdrage 275 fr.
dagelijkse vergoeding : 700 fr. per werkdag gedurende 5 maanden + 10 dagen.
400 fr. tot de ouderdom van 64 jaar voleind.

OUDERDOMSGRENS voor aanvaarding 55 jaar.

WACHTTIJDEN voor gezondheidsdiensten en vergoeding voor werkongeschiktheid 6 maanden; kraamfonds 10 maanden.

Bijdragen te storten maandelijks, per trimester, per semester of per jaar. Ze mogen van het bedrijfsinkomen afgetrokken worden.

SLUIT AAN BIJ DE ONDERLINGE ZIEKENKAS Markgravelei 26, te Antwerpen

Desgewenst komt een afgevaardigde aan huis inlichtingen verschaffen.

HET BESTUUR :

de Sekretaris, de Voorzitter,
Dr R. Roosens, Dr J. Van Reeth.

Ondervoorzitters,
Dr P. Timmermans, Apot. M. Raeymaeckers.

Dr A. Corthouts, Mter E. Daeseleire, Apot. J. De Decker, Dr J. Goovaerts, Dr A. Huybrechts, Dr R. Luyten, A. Kengen mondarts, A. Saen Architect.